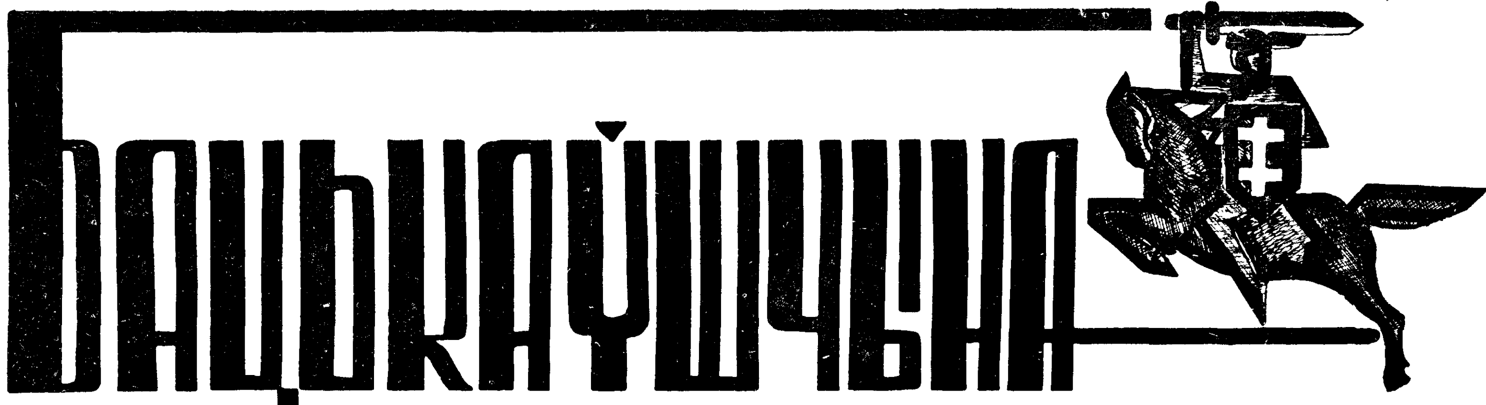

ОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "BACKAUSCYNA" ("FATHERLAND")
Authorized by EUCOM Hqs Civil Affairs Division, 1. January 1951, Nr. UNDP 225
Responsible Publisher: Wladimir BORTNIK
Printing Office: Buchdruckerei der Apostolischen Visitatur, München 8, Rosenheimer Straße 46a. — Telefon-Nr. 45 81 43
Circulation: 3500 copies. Sponsor: IRO
Post Adress: "Backauscyna", München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III
Die Administration der Weißruthenischen Zeitung „BACKAUSCYNA“ München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ДВА ТЫДНІ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“ | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND“ | LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“

№ 71 — 30 верасьня 1951 — ГОД ВЫДАНЬНЯ 5

ЗМАГАНЬНЕ ЗА НЯМЕЧЧЫНУ

Цяжкасьці разьвязаньня нямецкага пытаньня

Пасьля ўрэгуляваньня справы зь Японіяй — падпісаньня зь ёю мірнага дагавору, як і трэба было спадзявацца, прыйшла чарга й на Нямеччыну. Але прабдема Нямеччыны ня можа быць разьвязаная так проста. Існуюць тры асноўныя цяжкасьці, якія стаяць на перашкодзе да канчальнага вырашэньня нямецкага пытаньня.

Галоўнай перашкодай ёсьць факт, што Нямеччына зьяўляецца падзеленай на Заходнюю й Усходнюю й што Савецкі Саюз, які акупуе Усходнюю Нямеччыну, усімі сіламі імкнецца не дапусьціць да ўваходу Заходняй Нямеччыны ў сям'ю заходніх народаў, галоўнае перашкодзіць уцягненьню яе ў сыстэму заходня-эўрапэйскай абароны й стварэньню ў рамах эўрапэйскае арміі нямецкіх збройных сілаў.

Наступнай перашкодай ёсьць становішча Францыі, якая выступае супраць узбраеньня Нямеччыны, баючыся, што Францыя можа быць у будучыні наражанай на небясьпеку агрэсіі з боку свайго ўсходняга суседа. Трымаючыся такога пагляду, Францыя, як ведама, увесь час паважна тармозіць намаганьні ЗША стварыць з Заходняй Нямеччыны моцны абаронны вал перад савецкай агрэсыяй.

Трэйцяя перашкода знаходзіцца ўнутры самой Нямеччыны — у разыходжаньнях паміж Бонскім урадам канцлера Адэнаўэра і сацыял-дэмакратычнай апазыцыяй Шумахэра.

Вось гэтыя тры перашкоды ў вялікай меры й камплікуюць усю справу.

Пастановы Вашынгтонскай Канфэрэнцыі

Адразу пасьля заканчэньня канфэрэнцыі ў Сан-Францыско адбылася канфэрэнцыя ў Вашынгтоне, у якой прынялі ўдзел толькі тры міністры замежных справаў: ЗША, Ангельшчыны й Францыі. На канфэрэнцыі было парушана рад пытаньняў, якія датычаць трох гэтых гаспадарстваў, як пытаньні Далёкага Усходу, вядзеньне Францыяй вайны ў Індакітаі, дачыненьні з Савецкімі й інш. Але найважнейшым было пытаньне Нямеччыны. Пасьля доўгіх гутарак удалося ўстанавіць выхадную базу для вядзеньня перагавораў у нямецкім пытаньні паміж заходнімі альянтамі й нямецкім урадам.

Пастаноўлена, што паміж ЗША, Ангельшчынай і Францыяй з аднаго боку, а Заходняй Нямеччынай з другога **будзе падпісаны дагавор, які заменіць цяперашні акупацыйны статут і ўрэгулюе ўдзел нямецкіх збройных сілаў у абароне Эўропы. У гэтым дагаворы мають быць прадугледжаныя наступныя пункты: 1. Нямеччына атрымлівае поўную незалежнасьць як у нутраных, гэтак і вонкавых дачыненьнях. 2. Тры акупацыйныя камісары будуць адкліканыя, а на іх месца прызначаныя амбасадары ЗША, Ангельшчыны й Францыі. 3. Пэратварэньне акупацыйных войскаў альянтаў на абаронныя гарнізоны на тэрыторыі Нямеччыны.**

Незалежна аднак ад гэтых пастановаў, якія маюць быць паложаныя ў васнову будучага мірнага трактату зь Нямеччынай, заходнія альянты засьцерагі сабе права некаторага ўгляду ў нутраныя нямецкія справы. Гэтае права мае расьцягвацца выключна на стацыянуючыя збройныя сілы альянтаў у Нямеччыне й іхную бясьпечнасьць, як і на пытаньні, што датычаць Бэрліна й Нямеччыны, як цэласьці, а таксама на справы будучага мірнага ўрэгуляваньня й задзіночаньня Нямеччыны.

Дзеля рэалізацыі й канчальнага вырашэньня Вашынгтонскіх пастановаў распачалася 24 верасьня ў рэзыдэнцыі францускага высокага камісара замку Эрніх канфэрэнцыя трох высокіх камісараў з канцлерам Адэнаўэрам, якая ад 1 кастрычніка будзе прадаўжацца далей у рэзыдэнцыі ангельскага высокага камісара замку Рэтген. Высокія камісары паведамілі канцлера Адэнаўэра аб тым, што згодна пастановаў Вашынгтонскай канфэрэнцыі **Нямеччына ўваходзіць у вабарончую сыстэму Заходняй Эўропы, як раўнапраўны партнэр.**

У Боне ўважаецца, што канфэрэнцыя трох высокіх камісараў з канцлерам Адэнаўэрам над рэалізацыяй пастановаў Вашынгтонскай канфэрэнцыі патрывае ад 4 да 6 тыдняў.

Шумахэр процiў

На чым-жа палягаюць разыходжаньні паміж нямецкім фэдэральным урадам на чале з канцлерам Адэнаўэрам і шэфам апазыцыі — лідэрам сацыял-дэмакратычнай партыі Шумахэрам?

Шумахэр таксама за ўдзел Нямеччыны ў сыстэме заходня-эўрапэйскай абароны, але пад умовай прывярненьня поўнага сувэрэнітэту Нямеччыны й зраўнаньня яе з Захадам у галіне вайсковай. Тымчасам ведамы плян Плевэна перадбачвае стварэньне агульна-эўрапэйскай арміі пад супольным камандаваньнем. **Тады калі ўсе іншыя гаспадарствы-удзельнікі, апрача сваіх кантынгентаў для эўрапэйскай арміі, захоўваюць таксама свае нацыянальныя арміі, тымчасам Нямеччына сваей нацыянальнай арміі мець ня будзе. Вось-жа Шумахэр дамагаецца, або каб наагул ня было нацыянальных арміяў, або, каб за прынцыпам роўнасьці, Нямеччына таксама мела свае збройныя сілы із сабскім генэральным штабам.**

З другога боку Шумахэр не пагаджаецца з плянам Шумана, які рэгулюе справу эўрапэйскай вугальнай і сталёвай прамысловасьці. Шумахэр уважае, што плян Шумана дае Францыі дамінуючае становішча ў рурскім басэйне, дзякуючы чаму нямецкі вугаль і жалеза эксплятуюцца на шкоду эканамічных інтарэсаў Нямеччыны. Ён цьвердзіць, што кантраляваньне рурскай і рэнскай прамысловасьці зводзіць нямецкую сувэрэннасьць да фікцыі. Плян Шумана й плян Плевэна — паводля Шумахэра — даюць французам вялізарную перамогу над Нямеччынай.

Як бачым, у той час, калі канцлер Адэнаўэр, а за ім і Бонскі ўрад, як і большыня нямецкага парляманту зьяўляецца задаволенымі з такога пляну разьвязаньня нямецкае праблемы, Шумахэр, будучы супраць гэтага пляну, дамагаецца поўнага сувэрэнітэту Нямеччыны безь ніякіх агранічэньняў, а таксама поўнага яе зраўнаньня ў правох з заходнімі гаспадарствамі.

Не абыйшлося й без Саветаў

Наданьне сувэрэннасьці Заходняй Нямеччыне й разбудова ейных збройных сілаў у рамах эўрапэйскай арміі зьяўляецца не на руку Саветам. Яны хацелі-б бачыць Нямеччыну няўзброенай і нэўтральнай. Узброеная й запрыязьненая з Захадам Нямеччына — гэта найвялікшая перашкода для бальшавіцкай агрэсіі супраць Заходняй Эўропы.

Таму з мэтаю перашкодзіць урэгуляваньню нямецкага пытаньня Саветы выкінулі новы козыр — цераз падпарадкаваны ім усходнянямецкі ўрад на чале з прэм'ер міністрам Гротэвалем яны прапанавалі запрапанавалі правядзеньне «вольных» і «незалежных» выбараў у цэлай Нямеччыне ў агульнанямецкае нацыянальнае сабраньне й утварэньне адзінага нямецкага гаспадарства.

Гэткі-ж самы праект заходняя Нямеччына й акупацыйныя ўлады высоўвалі ўжо некалькі разоў, але тады Саветы яго катэгарычна адкідалі. Гэта адзін з довадаў, што цяперашняя прапанова усходнянямецкага камуністычнага ўраду не зьяўляецца шчырай і мае толькі дывэрсыйна-прапагандовыя мэты. Бальшавікі ўлічваюць, што справа задзіночаньня Нямеччыны — гэта найвялікшая мроя ўсіх немцаў, як на Захадзе, гэтак і на Усходзе. Таму яны маюць надзею гэтым праектам перашкодзіць удзелу Заходняй Нямеччыны ў мілітарным, палітычным і эканамічным задзіночаньню Эўропы. Пры гэтым яны намагаюцца яшчэ раз сябе паказаць у ролі змагароў за нацыянальнае задзіночаньне Нямеччыны супраць «злой волі Бонскага ўраду й яго ных заходніх апякуноў».

Прапанова агульных выбараў Бонскім парлямантам была прынятая. Асьведчаньне Бонскага ўраду ў гэтай справе было наступнае: **«Найвышэйшай мэтай палітыкі ўраду саюзнай рэспублікі ёсьць і будзе прывярненьне нямецкага адзінства ў вольнай і задзіночанай Эўропе. Гэтае адзінства мусіць вынікаць з вольнай пастановы ўсяго нямецкага народу».**

Але Бонскі ўрад згадзіўся на правядзеньне агульных выбараў у цэлай Нямеччыне пад пэўнымі ўмовамі, якія поўнасьцю гарантавалі-б запраўдную вольнасьць і правільнасьць выбараў. Гэтыя ўмовы былі выражаныя ў 14 пунктах канцлера Адэнаўэра, важнейшыя зь якіх наступныя: **загарантоўваецца вольнасьць асобы — як выбіральніка, гэтак і кандыдата, выбары праводзяцца пад кантроляй міжнародных органаў, забясьпечваецца вольнасьць прапаганды й свабода руху асобаў падчас выбарнай кампаніі паміж усходняй і заходнімі зонамі.** Апрача гэтага на прапанову Шумахэра было высунутае дамаганьне, каб дзеля пробы спачатку правесьці такія-ж выбары ў чатырох сэктарах Бэрліна.

Як і трэба было спадзявацца, 29 верасьня ўрад Усходняй Нямеччыны адкінуў усе прапазыцыі Бонскага ўраду.

* * *

Як бачым, шлях да разьвязаньня нямецкай праблемы й падпісаньня зь ёю мірнага дагавору ня ёсьць просты. Трэба аднак верыць, што, пасьля перамогі ўсіх труднасьцяў, ён незадоўга давядзе да мэты.

(-іч)

Паліцыйныя кардоны Савецкага Саюзу

У газэце «Казачий Вестник» (Но. 93) ведамы савецкі палкоўнік каўказец А. Такаеў, які пару год назад «выбраў свабоду», перабегшы з усходняй зоны Нямеччыны на Захад, зьмясьціў артыкул пра змаганьне казацкага народу супраць маскоўска-камуністычнага акупанта. У гэтым артыкуле ён закрануў вельмі цікавае пытаньне ўтварэньня Масквою на акружаючых Расею нерасейскіх тэрыторыях г. зв. паліцыйных кардонаў. Гэтую часьць артыкулу ніжэй перадрукоўваем:

«Мы вымагалі, каб пасьля другой сусьветнай вайны Кольскі поўабтак увайшоў у склад Карэла-Фінскай ССР, але рэакцыянэры й імпэрыялістыя Сталін і Молатаў зрабілі зь яго складовую часткy РСФСР (Расейскай Савецкай Фэдэратыўнай Сацыялістычнай Рэспублікі), і гэта толькі для таго, каб у будучыні мець магчымасьць трымаць у сваіх пазурах карэлаў і фінаў і ня даць ім магчымасьці аддзяліцца, бо-ж «расейская тэрыторыя» знаходзіцца ў заплечы карэла-фінаў.

Мы дамагаліся, каб «Калінінградзкая вобласьць» (прылучаная да РСФСР часьць Усходняй Прусьі — Рэд.) была далучаная да складу Летувы. І ўсё-ж, не зважаючы на гэта, што гэтая вобласьць, як і Кольскі поўабток, зусім не мяжуе з РСФСР, яе прылучылі да РСФСР. Гэта дзеля таго, каб у заплечы «раўнапраўных» балтыйскіх савецкіх рэспублік збудаваць паліцыйны кардон і гэтым перашкодзіць іхным імкненьням адрадзіць сваю самастойнасьць...

Паглядзеце далей на Крым. Пасьля прымусовага высяленьня адтуль усяго татарскага насельніцтва была зьліквідаваная й Крымская Аўтаномная ССР. Крым быў абвешчаны вобласьцю РСФСР, хоць ён зусім не граніччыць з РСФСР. Чаму так зроблена? Калі ўсе рэспублікі ў СССР зьяўляюцца ўзапраўды раўнапраўнымі, дык чаму Крым быў прылучаны да РСФСР, а не да Украіны або Каўказу? Адказ просты й ясны: тая самая маскоўская палітыка паліцыйных кардонаў супраць украінцаў, каўказцаў, казакаў...

А паглядзеце, што адбываецца на Усходзе! Чаму там, напрыклад, Танна-Тува ня прылучана да Бурат-Мангольскай Рэспублікі або да Ойроціі, або да якой-небудзь іншай мясцовай рэспублікі? Такая самая сытуацыя з Порт-Артурам, із Сахалінам, з Курыльскімі астравамі, із Чэчэна-Інгушыяю.

Гэта зьяўляецца пасьлядоўнай імпэрыялістычнай палітыкай паліцыйных кардонаў Крамля ў заплечы нерасейскіх народаў СССР. Мы, рэвалюцыйныя дэмакраты, заўважвалі ў такому паваеннаму кірунку маскоўскай палітыкі доказ яго контррэвалюцыйнага й імпэрыялістычнага зьвырадненьня. Гэта ёсьць яшчэ адзін вымоўны доказ цынічнага абсурду гэтак званай папяровай фікцыйнай «раўнапраўнасьці» замест запраўднай свабоды народаў. Разам з гэтым гэта ёсьць таксама прыкладам таго, як ня трэба разьвязваць праблемы вольнага самавызначэньня народаў і заганяць іх у рамы прымусовага «сужыцьця пад рознымі фікцыйнымі шыльдамі».

Факты, прыведзеныя Такаевым, зьяўляюцца яшчэ адным вельмі вымоўным доказам таго, што палітыка Савецкага Саюзу ёсьць імпэрыялістычнай палітыкай Расеі, што СССР — гэта Расея, якая безаглядна дыктуе сваю волю ўсім паняволеным ею нерасейскім народам, якія ў складзе СССР зьяўляюцца не раўнапраўнымі сябрамі, але нявольнікамі Масквы.

Да нашых Чытачоў

«Бацькаўшчына», пасьля доўгага часу свайго вэгэтаваньня, як ужо маглі заўважыць нашыя Чытачы, становіцца на моцныя ногі. Яна ўжо ад двух месяцаў выходзіць рэгулярна раз у два тыдні й ёсьць рэальныя надзеі, што будзе хутка паяўляцца раз у тыдзень.

Шырокія колы нашых Чытачоў прынялі ўзнаўленьне «Бацькаўшчыны» зь вялікім задаваленьнем. Аб гэтым сьведчаць шматлікія пісьмы з усіх краінаў расьсяленьня беларусаў, якія штодня атрымлівае Рэдакцыя. Аб гэтым сьведчыць і той факт, што, як могуць бачыць нашыя Чытачы з балонаў кажнага нумару газэты, адусюль пасыпаліся карэспандэнцыі й артыкулы на самыя розныя тэмы.

Ня гледзячы на дасюлешнія прыхільныя водгукі, Рэдакцыя лічыцца з тым, што ня ўсе Чытачы могуць быць задаволеныя із зьместу й формы «Бацькаўшчыны», як і спосабу яе рэдагаваньня, і што маюць свае зычэньні й пажаданьні адносна яе далейшага рэдагаваньня.

Жадаючы тады пайсьці на спатканьне нашым Чытачом, Рэдакцыя гэтым зьвяртаецца да Іх з гарачай просьбай выказаць све думкі і заўвагі аб «Бацькаўшчыне», як і пажаданьні што да яе далейшага рэдагаваньня. Апрача агульных заўвагаў на гэтую тэму, канкрэтна просім адказаць на наступныя пытаньні:

1. **Што ў дасюлешніх нумарох «Бацькаўшчыны» Чытачом спадабалася?**
2. **Што не спадабалася?**
3. **Якія ёсьць зычэньні што да зьместу газэты?**
4. **Якія ёсьць зычэньні што да яе формы?**

Атрымаўшы дастатковую колькасьць адказаў, Рэдакцыя пастараецца даць свае высноўні на закранутыя пытаньні й у меру сваіх магчымасьцяў будзе ў далейшым імкнуцца заспакоіць пажаданьні Чытачоў.

Рэдакцыя мае шчырае жаданьне як найшырэй заспакайваць духовыя патрэбы нашага Грамадзянства й быць зь ім у сталай і жывой лучнасьці. Таксама нашым вялікім жаданьнем ёсьць, каб «Бацькаўшчына» сталася як найлепшым лучнікам паміж нашым Грамадзянствам на Чужыне.

Рэдакцыя «Бацькаўшчыны»

У ВАДКАЗНУЮ ХВІЛІНУ

Халодная вайна паміж дэмакратычным Захадам і камуністычным Усходам яшчэ пару месяцаў таму назад не ў ваднаго з нас магла зрадзіць пачуцьцё пэсымізму й глыбокага неспакою за будучыню. Гэты пэсымізм быў поўнасьцю абасаваны, калі ўзяць пад увагу становішча Захаду, перадусім Амэрыкі ў гэтай халоднай вайне. У той час, калі Саветы ў сваім непаўстрымным наступе выкарыстоўвалі ўсе палітычныя й прапагандовыя сродкі, каб аслабіць Захад, калі не паўстрымоўваліся перад ніякімі правакацыямі й ламалі міжнародныя дагаворы, гэты-ж Захад, пачуваючыся зьвязаным узятымі на сябе забавязаньнямі, не асьмельваўся здабыцца на станоўкасьць, каб перайсьці да контрудару, не хацеў яшчэ выкарыстоўваць супраць агрэсыўных плянаў Масквы ўсіх тых вялізарных магчымасьцяў, што знаходзіліся ў ягоным распараджэньні. У дачыненьні да разбойніка, для якога няма ніякіх прынцыпаў ані законаў, Захад стараўся іграць ролю джэнтэльмэна.

Але ад некаторага часу палажэньне грунтоўна зьмянілася, калі заходні сьвет ад пазыцыі чыста абароннай перайшоў да наступальнай, калі пачаў ня толькі адбіваць удары, задаваныя яму Савецкім Саюзам, але й сам пачаў біць па праціўніку. Такім чынам халодная вайна ўвайшла ў сваю новую фазу.

Пачатак быў зроблены падчас канфэрэнцыі ў Сан-Францыско, на якой быў падпісаны мірны трактат зь Японіяй. Гэтая канфэрэнцыя мела два вельмі важныя палітычныя аспэкты. Папершае, дзякуючы такому, а ня іншаму зьместу трактату, Японія сталася раўнапраўным партнэрам у сям'і вольных народаў сьвету й была пакліканая да актыўнага ўдзелу ў вабаронных акцыі перад бальшавіцкай агрэсыяй на Далёкім Усходзе. Падругое, у Сан-Францыско першы раз пасьля заканчэньня апошняй вайны быў поўнасьцю зігнараваны Савецкі Саюз, а над усімі дыпляматычнымі сабатажамі й правакацыямі савецкай дэлегацыі сьвет перайшоў да парадку дня, не зьвярнуўшы на іх найменшае ўвагі. Такім чынам гэтая канфэрэнцыя й ейныя вынікі былі моцным ударам па Саветах і вялізарнай перамогай вольнага дэмакратычнага сьвету.

Але гэта быў толькі пачатак. Бо вось не прайшло яшчэ й месяцу часу ад падпісаньня мірнага дагавору зь Японіяй, як зьявіліся сьветкамі новых станоўкіх і далёка йдучых крокаў Захаду, скіраваных супраць Савецкага Саюзу. Рушыла зь мёртвага пункту справа Нямеччыны, якая гэтым рэзам, здаецца, будзе давядзеная да канца. На аснове пастановаў Вашынгтонскай канфэрэнцыі Нямеччына хутка атрымае поўны сувэрэнітэт, увойдзе ў сям'ю вольных народаў, як раўнапраўны сябра, і прыйме актыўны ўдзел у разбудове эўрапэйскае арміі. Такім чынам Саветы акажуцца сьціснутымі моцнымі абцугамі: з Захаду Нямеччынай, з Усходу Японіяй.

Апрача гэтага Захад з поўнай станоўкасьцю распачаў іншыя мерапрыемствы, астрыём сваім скіраваныя супраць Савецкага Саюзу. Гэтак вядуцца прыгатаваньні да прыцягненьня Турэччыны й Грэцыі да Атлянтычнага Пакту, хутка мае быць зрэвідаваны мірны дагавор зь Італіяй з мэтаю прыцягненьня яе да супольнае абароннае акцыі Захаду, з гэтаю-ж мэтаю вядуцца перагаворы зь Гішпаніяй Франко, з другога боку загарантоўваецца ваенная помач Югаславіі Тыто. Усё гэта паказвае на тое, што Захад станоўкімі крокамі прыступіў да мабілізаваньня ўсяго вольнага сьвету дзеля абароны перад камуністычнай агрэсыяй.

Але ці гэта абазначае, што вайны можна ўсьцерагчыся? У ніякім выпадку. Усе гэтыя мерапрыемствы заходняга сьвету — на нашую думку — могуць толькі нас абнадзейваць у перамозе апошняга ў наступаючым канфлікце, але не ў унікненьню гэтага канфлікту. Перад другой сусьветнай вайной адзін журналісты пісаў, што калі-б, прыкладам, Гітлер раптоўна адмовіўся ад сваіх ваенных намераў, дык гарматы ўсёроўна пачнуць іграць самі. Падобна й цяпер

(Заканчэньне на 2. балоне)

ШУКАЕМ РАЗЬВЯЗКІ

Пасьля заканчэньня другое сусьветнае вайны заходні сьвет пачаў даволі ясна сабе ўяўляць веліч небясьпекі, якая пагражае яму з боку Савецкага Саюзу, імпэрыялізм якога, здаецца, ня мае межаў. Здавалася-б, што ўступкі, зробленыя на карысьць Саветаў у выніку другое сусьветнае вайны, павінны былі-б заспакоіць ненасытнасьць Крэмлёўскіх уладароў. Здавалася-б, што гэныя ўступкі сьветчаць аж надта выразна аб добрай волі Захаду да наладжаньня прыяцельскіх суадносінаў з Савецкім Саюзам дзеля справы міру, дзеля ўнікненьня вялізарнай катастрофы людзкасьці, якою мог-бы стацца новы канфлікт. Захад гатоў быў навет прычыніць вочы на мукі сотняў мільёнаў людзей, замкнутых у вялікім концлягеры ўсходняй таталітарнай сыстэмы.

Аднак горкая рэчаіснасьць даказала адваротнае. Сяньня Захад спасьцярог, што бальшавікі «мірным» спосабам« освобождения» апанавалі ня толькі ўсю цэнтральную Эўропу, але сяньня пад іхнымі загадамі стаіць 400 мільёнаў кітайцаў, яны цьвёрда паставілі нагу ў Індакітаі, іхныя войскі стаяць на граніцах Кашміру, рэвалюцыйныя рухі на Далёкім Усходзе знаходзяцца ў большай ці меншай меры пад іхным кіраўніцтвам. Камуністычныя партыі ў паасобных дэмакратычных краінах Захаду стаяць пад загадамі Масквы, гатовыя выканаць найбольш праступнае заданьне ў дачыненьнях да свайго народу на найменшы сыгнал з боку Крэмлёўскіх правадыроў.

Увага Захаду завастрылася. Карэйскі канфлікт быў беспасярэднім дзейнікам, які прысьпешыў рэакцыю й справакаваў вялізарную акцыю збраеньня, задзіночваньня сілаў Захаду й узмоцніваньня ягонага вайсковага патэнцыялу дзеля таго, каб быць здольным даць рашучы адпор на выпадак адкрытага канфлікту. Хуткая рэакцыя на агрэсыю ў Кароі падтрымала на духу антыкамуністычныя элемэнты ўнутры Савецкага Саюзу й ягоных сатэлітаў, так і на Захадзе.

Сяньня мы верым, што вялікая перавага тэхнічная будзе дастатковай, каб бараніць свае пазыцыі ці то над Эльбай, Рэйнам, Пірынэях або Ляманшы, але ніколі недастатковай, каб зьліквідаваць гэную загрозу — разьбіць Савецкі Саюз, прычыну ўсіх няшчасьцяў. Каб гэтага дасягнуць, мала тэхнічнай перавагі. Тут неабходная іншая зброя, а іменна — зброя палітычная. Разьбіць Савецкі Саюз без разлажэньня яго знутры практычна немагчыма, як гэта паказала практыка апошняе сусьветнае вайны. Ня глядзячы на вялізарную тэхнічную перавагу нямецкай арміі, якая апанавала амаль усю Эўропу на працягу амаль аднаго году, заламалася на Усходзе і яе лёс быў ужо вырашаны ў 1942—43 г.г. перад стварэньнем другога фронту.

На месцы будзе прыгледзіцца бліжэй тым прычынам, лепей сказаць тым памылкам, дзякуючы якім бліскучая нямецкая армія мусіла скапітуляваць. Лічу навет неабходным і на часе разгледжаньне зробленых памылак, бо сяньня сьвет апынуўся ў аналягічнай сытуацыі, у якой быў напярэдадні другое сусьветнае вайны.

Я перакананы ў тым, што не скажу тут нічога новага, калі зацемлю, што перамога над Савецкім Саюзам залежыць поўнасьцю ад нутраных падзеяў на тэрыторыі СССР, ад магчымасьцяў

У вадказную хвіліну

сам факт гігантычных збраеньняў з абодвых бакоў і ўклад у іх астранамічных сумаў ужо пасрэдна правакуе вайну. Але справа ня толькі ў збраеньнях, але ў тым, што Савецкі Саюз ня можа адмовіцца ад вайны, бо ў праціўным выпадку мусіў-бы таксама адмовіцца ад сваіх мэтаў, што зьяўляюцца аснаўным зьместам камуністычнае сыстэмы — заўладаньня сьветам.

Нязвычайна адказная хвіліна ўжо наступіла. Яна накладае й на нас беларусаў ня менш адказныя абавязкі. Новы сусьветны пажар, які намагаюцца разьдзьмухаць Саветы, у той або іншы спосаб вырашыць і нашае нацыянальнае пытаньне. А гэтае вырашэньне будзе ў вялікай меры залежыць ад таго, які ўдзел мы прымем у падзеях, якія насьпяваюць, і як мы да гэтых падзеяў будзем прыгатаванымі.

Нашая прыгатаваўчая акцыя павінна весьціся ў двух кірунках. З аднаго боку ўнутры нашых радоў неабходна правесьці кансалідацыйную акцыю й узбудзіць гатоўнасьць на ўсякія чыны, да дакананьня якіх у вадпаведны мамэнт можам быць пакліканымі. З другога боку шляхам прапагандовай і дыпляматычнай акцыі старацца перахіліць сымпатыі заходняга сьвету на наш бок, каб у вырашальны мамэнт Захад падтрымаў нашыя справядлівыя імкненьні да вольнага й незалежнага жыцьця.

Дык у гэтым кірунку павінна сяньня весьціся ўся нашая дзейнасьць, ад якой не павінен адхіліцца ніводзін з нас.

Язэп Каранеўскі

выклікаНьня рэвалюцыі пры адначасовай вайсковай акцыі. Гэта цьвердзіць сяньня амаль кажны. Але ня ў гэтым справа. Справа ў ключы да гэтай рэвалюцыі, у правільнай плошчы, на якой гэтая рэвалюцыя можа быць выкліканая з добрым рэзультатам. Іначай кажучы, трэба знайсьці праграму, якая ў меншай ці большай меры пацягнула-б за сабою ўсе антыбальшавіцкія сілы на тэрыторыі СССР. Лічу, што дзеля гэтага трэба глянуць у недалёкае мінулае, каб пабачыць. як гэтае пытаньне было разьвязванае папярэднімі ініцыятарамі розных рэвалюцыйных рухаў.

Перад намі стаіць цяпер пытаньне, якія-ж былі праблемы найбольш пякучыя на ўспомненых тэрыторыях? Дзьве найважнейшыя: **сацыяльная й нацыянальная.** Першай ня буду прысьвечваць тут шмат месца, бо адносна гэтага ўсе амаль згодныя. У сяньняшні мамэнт амаль усе нацыянальныя групы й партыі стаяць на прынцыпе ліквідацыі калгасаў і звароту зямельнай собскасьці. Аднак пытаньне нацыянальнае астаецца да сяньняшняга часу неразьвязаным.

Прыгледзімся бліжэй, як яго разьвязвалі расейцы ў пэрыяд дарэвалюцыйны, бальшавікі, немцы і як хочуць яго разьвязаць розныя эміграцыйныя расейскія групы на чале з «Саветам Вызваленьня Народаў Расеі», успамаганым амэрыканскімі дзейнікамі. Дазволю тут сабе затрымацца на гэтым крыху даўжэй, разглядаючы выключна беларускае пытаньне, як нас найбольш цікавячае.

Пасьля слаўнай мінуўшчыны Вялікага Княства Літоўскага, магутнай беларускай дзяржавы на Усходзе Эўропы. адзінае, якая асталася неакупаванай татарскімі гордамі, наступае ў 1795 г. акупацыя расейская. Расейскія цары пастанавілі разьвязаць зусім проста гэтую праблему: забарона друку ў беларускай мове, палітыка дэнацыяналізацыі, што праявілася таксама й у ўвядзеньні назову «Беларусь», поўнае палітычнае й эканамічнае ўключэньне Беларусі ў расейскую імпэрыю. Гэта выклікае вялізарны супраціў беларускіх масаў, якія падыймаюцца на чале з Кастусём Каліноўскім на няроўнае змаганьне за свае нацыянальныя правы. Паносяць няўдачу, гінуць на шыбеніцах, масава перасельваюцца на Сібір.

Аднак гэта ня ў стане забіць нацыянальных пачуцьцяў. Царскі ўрад змушаны быў на некаторыя ўступкі, каб гэтым успакоіць крыху ўзбураныя нацыянальныя пачуцьці. У 1905 г. беларусы атрымоўваюць права друку. Нацыянальны рух узмацняецца. Гэта добра зразумелі кіраўнікі насьпяваючай кастрычніцкай рэвалюцыі. Так як кажны рэвалюцыйны рух, каб запэўніць сабе падтрымку масаў, мусіць кідаць новыя праграмы, даючыя або прынамсі абяцаючыя шмат больш ці то ў сацыяльным,

(Заканчэньне на 3 балоне)

На землях Беларусі

Беларуская літаратура за шмат беларуская

У папярэднім нумары «Бацькаўшчыны» ў вартыкуле «Ці напярэдадні новае чысткі?» мы, апіраючыся на выказваньні савецкае прэсы, паказалі, што апошнім часам пачаліся войстрыя напады на беларускіх савецкіх пісьменьнікаў, абвінавачваючыя іх у беларускім нацыяналізьме й недастатковаму прыдзержываньні генэральнай лініі партыі.

Сьвежы нумар «Ізвестій» за 11. 9. 51 прыносіць нам новыя весткі аб далейшых падобных нападах на беларускіх літаратаў. Гэтым разам была заатакаваная беларуская літаратурная крытыка.

Але як звычайна, у Саветах усе ня могуць быць дрэннымі, гэтак на пачатку артыкулу «О литературной критике в Белоруссии», замешчанага ў успомненай газэце, адзначаюцца й добрыя бакі беларускай савецкай крытыкі. Аб гэтых не «дасягненьнях» чытаем там наступнае:

«Крытыкі й літаратураведы Беларусі выступілі актыўна ў друку супраць касмапалітызму, рэцыдываў буржуазнага нацыяналізму і другіх праяваў варожай ідэалёгіі. За апошні час у сьвятле працаў тав. Сталіна аб пытаньнях языказнаўства К. Крапівой і М. Лужанінам напісаныя зьмястоўныя артыкулы аб беларускай літаратурнай мове. У сэрыі артыкулаў М. Клімковіча «Аб уплывах расейскае літаратуры на беларускую» паднята адно з найістатнейшых пытаньняў разьвіцьця беларускай літаратуры. У актыў літаратурнай крытыкі могуць быць занесеныя аснаўныя працы Б. Бурносава — «М. Горкі і В. Маякоўскі ў змаганьні супраць імпэрыялістычнай рэакцыі». і С. Шумаковіча — «М. Багдановіч аб расейскай літаратуры».

Як бачым, за дасягненьні літаратурнай крытыкі ўважаюцца тут тыя працы беларускіх аўтараў, якія гавораць або аб расейскай літаратуры або аб уплывах апошняй на літаратуру беларускую.

Цяпер-жа прыгледзімся, якія пытаньні, што парушае беларуская літаратурная крытыка, уважаюцца за ейныя адмоўныя бакі? Аб гэтым чытаем даслоўна:

«Аднак агульны ўзровень літаратурнай крытыкі ў Беларусі ўсё яшчэ нізкі. Як правіла, беларускія крытыкі ня выкрываюць, а толькі рэгіструюць (ды й то із спазьненьнем) памылкі й промахі, што спатыкаюцца ў творах некаторых пісьменьнікаў. Крытыка абыйшла маўчаньнем слабыя ў ідэйным дачыненьні вершы П. Броўкі «Вярба над вадой», некаторыя слабыя вершы П. Глебкі, А. Куляшова, М. Танка.»

Пад асабліва войстры абстрэл папаў літаратурны часапіс «Полымя». Тут выразна выкрываецца, з чаго іменна незадаволеныя бальшавікі ў беларускай літаратуры і што хацелі-б яны ў ей бачыць:

«Аб узроўні літаратурнай крытыкі найлепей можна судзіць па артыкулах, што друкуюцца ў часапісе «Полымя». У літаратурна-крытычных артыкулах, надрукаваных на балонах гэтага журналу, выступае вядомая нацыянальная абмежаванасьць. У сямі нумарох журналу за бягучы год можна знайсьці толькі два выступленьні, прысьвечаныя літаратурам народаў СССР. Багатае дасьветчаньне сучаснай расейскай літаратуры зусім не асьвятляецца. А тымчасам беларуская літаратура — складовая частка многанацыянальнай савецкай літаратуры, і па настаяшчаму ўявіць, зразумець асаблівасьці беларускай літаратуры, яе сваяасаблівасьць, яе рост можна толькі ў цеснай сувязі із усей савецкай літаратурай і ў першую чаргу — з расейскай».

Прыведзеныя тут цытаты з савецкай газэты ніякіх камэнтараў не патрабуюць. Усё тое, што пішацца аб уплывах расейскае літаратуры на беларускую й выдумляецца аб залежнасьці апошняй ад першай, уважаецца за дасягненьні. А ўсё тое, што пішацца аб беларускай літаратуры, як аб беларускай, ёсьць нацыянальнай абмежаванасьцю і непрабачальным ідэалягічным праступкам.

З каго складаецца урад БССР?

Як падае бальшавіцкая прэса, Вярхоўны Савет БССР зацьвердзіў 4. 4. 51 новы ўрад БССР, у склад якога ўвайшло 22 расейцы, 1 жыд, 1 грузін і толькі 9 беларусаў. Гэтак разьвязана нацыянальнае пытаньне ў саюзнай «беларускай» савецкай дзяржаве.

ЯШЧЭ У СПРАВЕ« БЕЛАЙ КНІГІ»

У № 66 «Бацькаушчыны» быу зьмешчаны зварот «Да Усіх Беларусау», у якім Рэдакцыя зьвярталася да усіх нашых суродзічау ува усіх краінах іхнага расьсяленьня з просьбаю прыйсьці з матарыяльнай помаччу на выданьне «Белай Кнігі у справе беларускіх тэрыторыяу». Вось-жа амаль адусюль даходзяць да нас весткі, што некаторыя нашыя колы у розных краінах расьсяленьня беларусау жыва зацікавіліся гэтай справай і выказалі сваю гатоунасьць прыйсьці нам з матарыяльнай помаччу для зрэалізаваньня так патрэбнага сяньня выданьня.

Інфармуючы аб гэтым, мы яшчэ раз зьвяртаемся да нашых суродзічау правесьці усюды грашовыя зборкі на выданьне «Белай Кнігі», бо толькі пры помачы ахвярау шырокіх колау нашага грамадзянства зможа яна паявіцца у сьвет.

Quo vadis, Polonia?

17 верасьня сёлета польскія эміграНты шумна адзначалі дванаццатую гадавіну бальшавіцкага наезду на ўсходнія тэрыторыі тагачаснай польскай рэспублікі, фактычна-ж на землі Захолняй Беларусі й Заходняй Украіны. Пры гэтай нагодзе ўсюды гаварылася аб «чыста польскай» Вільні й «чыста польскім» Львове й аб «рдзэннай польскасьці» акружаючых іх земляў ды ставіліся дамаганьні звароту гэтых земляў будучай Польшчы.

Гэтак ведамыя ў Лёндане «Зьвёнзэк Зем Пулноцно-Всходніх» і «Зьвёнзэк Зем Полуднёво-Всходніх» зарганізавалі ў гэты дзень вялікі мітынг, на якім прамаўлялі важнейшыя польскія лёнданскія палітыкі.

Некаторыя з гэтых прамоваў, сказаныя, здавалася-б, паважнымі й заслужанымі людзьмі, аж роіліся ад непаважных, фантастычных і абсурдальных цьверджаньняў.

Гэтак, прыкладам, С. Зэлэнскі, старшыня «Зьвёнзку Зем Полуднёво-Всходніх», апіраючыся на «дакумэнтальныя» дадзеныя, у сваей прамове сьцьвердзіў, што на ўсход ад Буга й Сану, ня глядзячы на вялікае вынішчэньне там палякаў бальшавікамі й немцамі падчас вайны ды перасяляньне іх Саветамі ў сучасную Польшчу пасьля вайны, **пражывае яшчэ палякаў ад 4 да 5 мільёнаў.**

Што за абсурд? Ды іх там ня было столькі й да вайны, калі на гэтыя няпольскія тэрыторыі ў мэтах палянізацыі насылаліся тысячамі польскія чыноўнікі й вайсковыя асаднікі ды вялікая часьць беларусаў і ўкраінцаў прымусова былі запісваныя палякамі. Але й гэты элемэнт, як ведама, у выніку ваенных падзеяў і Сталінскіх перасяленьняў сяньня там бясьсьледна шчэз. Што болей, амаль усе беларусы каталікі й навет значная колькасьць праваслаўных, уцікаючы ад бальшавіцкага тэрору, спэцыяльна пасьля гэтае вайны падавалі сябе палякамі і, як такія, былі пераселеныя на тэрыторыю сучаснае Польшчы. І таму сьмела можна цьвердзіць, што ў сяньняшняй Польшчы, асабліва на «земях одзысканых», значна болей жыве беларусаў і ўкраінцаў, чымсьці асталося на беларускіх і ўкраінскіх землях палякаў.

Зь ня менш абсурдальнымі аргумэнтамі выступіў ведамы бард польскага імпэрыялізму ген. Ул. Андэрс, які, пацешыўшы прысутных, што Бог паможа палякам вярнуць Вільню і Львоў, асьмеліўся заявіць даслоўна наступнае: **«Няма вольнай Эўропы безь незалежнай Польшчы, бо так хоча геаграфія й стратэгія. Няма вольнага сьвету без павароту да права й справядлівасьці. Сьвет гэтыя праўды пачынае ўжо разумець.**

Пераводзячы на простую мову гэтыя шумныя словы, выглядае, што для ген. Андэрса, які да рэчы прамаўляў ад імя прэзыдэнта польскага эгзыльнага ўраду. **«правам»** і **«справядлівасьцю»** ёсьць захват у імя польскага імпэрыялізму чужых ня польскіх земляў і далейшае нацыянальнае нішчэньне беларусаў і ўкраінцаў. З такім «правам» і «справядлівасьцю», пане Андэрс, далёка не заедзеце, як не заехалі зь імі перад гэтым, калі так разуметае Вамі «права» й «справядлівасьць» былі прычынаю аж чатырох разьдзелаў Польшчы.

Гэтак-жа сама «Остатне Вядомосьці», орган палякаў у Нямеччыне у нумары за 19. 9. 51, пішуць: «Польшчу мусім адбудаваць зь Вільняй і з Львовам, даючы трывалыя падваліны (даўгатрывалага міру — Рэд.) у аперці на нашыя ўсходнія бастыёны. На працягу ўсяе гісторыі гэтыя «трывалыя падваліны» былі аднак ня чым іншым, як толькі прычынаю няшчасьця ня толькі беларускага й украінскага, але таксама й народу польскага.

Міжвольна насоўваецца характэрная рэфлексыя. Палякі ў сваім імпэрыялістычным засьляпленьні й шавіністычным шале навет далёка апынуліся ззаду ад расейцаў. Гэтыя апошнія, зразумеўшы вымаганьні часу, былі змушаныя прызнаць усім нерасейскім народам права на дзяржаўную незалежнасьць і адлучэньне ад Расеі, хоць, праўда, аблудна абмяжоўваючы гэтае права сваеасаблівымі плебісцытамі. Палякі-ж, размахваючы направа й налева сваей шляхоцкай шабэлькай, навет і на гэта ня сумелі здабыцца.

Quo vadis, Polonia?

Алесь Крыга

З цыклю Гомель і Гомельшчына

КРАСА І БАГАЦЬЦЕ ГОМЕЛЯ

Гомельшчына зьяўляецца аднэй з эканамічна найбольш моцных прамысловых акругаў Беларусі з разнастайнай сыравінай, цікавым мінулым і сучасным. Сам-жа Гомель зьяўляецца адным з буйнейшых прамыслова-гандлёвых гарадоў. Ён раськінуўся на правым высокім беразе Сожа, які вясною залівае другі бераг на далёкую адлегласьць.

У мінулым Гомель належыў да Магілеўскай губэрні. Прыблізна 50—60 гадоў таму назад гэты параўнальна невялікі горад стаў хутка расьці і стаўся значным прамысловым і гандлёвым цэнтрам. Горад абагнаў свой губэрнскі цэнтр. Магілёву цяжка было змагацца з бойкім Гомелем. Стары губэрнскі горад, із звычайнымі бюракратычнымі ўстановамі й чыноўнікамі, жыў і дзеяў ціха й павольна. Па чыгунцы пройдзе цягнік з паўдня ў напрамку Пецярбурга й назад, а летам у дадатак прапаўзе невялічкі параплаў па Дняпры, а то зьверху праплывуць плыты ўніз. Ізноў стане ціха й спакойна.

Не памагло сівому Магілёву й тое, калі ён адзім час стаў вядомым на ўвесь сьвет. Цар Мікалай II ў першую сусьветную вайну выбраў Магілёў за галоўную гасподу вярхоўнага камандаваньня расейскае арміі. У скавіку 1917 г. цягнік з апошнім расейскім імпэратам панура адыйшоў на поўнач. Патухлі й агні Магілёва, калі ня лічыць часовых зарніц рэвалюцыі.

Гомель-жа ўвесь час жыў бурлівым, маладым, бадзёрым гандлёвым жыцьцём. Параплавамі, лайбамі, цягнікамі ды шасовымі дарогамі на Менск, Вільню, Кіяў, Харкаў, Маскву, Лібаву адпраўляліся розныя тавары й сыравіна з Гомельскіх гандлёвых пунктаў. І наадварот, поўдзень праз Гомель пасылаў у заходня-паўночную частку старой імпэрыі соль, табак, жалеза, вугаль, фрукты. Гомель стаў такім чынам вялікім гандлёвым вузлом.

Сож прыдаў Гомелю асаблівую прыгожасьць. Левы бераг Сожа супраць Гомеля нізкі й пяшчаны. З пачаткам цёплых дзён гэты бераг для гомельчан зьяўляецца найбольш улюбленым месцам адпачынку. Пясок, топкае паступовае дно Сожа вабіць ахвотнікаў пакупацца, пагрэцца на цёплым чыстым пясочку, загарэць, а то й палавіць рыбку або пасядзець у недалёкім дубовым лясочку, які носіць назоў Мельнікавага Луга. Дзесяткі й сотні лодак, грэбных, парусных, маторных рэжуць Сож у розных кірунках. А ніжэй па Сожу на лодцы ці на параплаве можна зрабіць вельмі вясёлую вандроўку ў прыгожую мясцовасьць Кленкі або былы манастыр Чопкі.

Клімат Гомельшчыны роўны, бяз рэзкіх пераменаў з дастатковай колькасьцю ападкаў. Па свайму геаграфічнаму палажэньню акруга знаходзіцца ў самай паўдзённай Беларусі і на падставе мэтаралягічных досьледаў устаноўлена, што амаль на дваццаць дзён мае яна больш цёплых у параўнаньні зь Віцебшчынай. Праз Гомельшчыну працякаюць прыгожыя й мнагаводныя рэчкі: Сож, Дняпро, Прыпяць, Бярэзіна, Іпуць, Бесядзь ды іншыя менш значныя. Рэчкі зьяўляюцца добрымі й таннымі шляхамі зносінаў, спрычыняюцца да эканамічнага развою й упрыгожваюць край. Глеба амаль ува ўсей акрузе ўрадлівая, асабліва ў яе паўдзённай частцы, як Брагіншчына, Камарыншчына ды палявая частка Хойніцкага раёну. Добра родзіць пшаніца, ячмень, бульба ды такія капрызныя культуры, як цукровыя буракі, тытун і інш.

Ляснымі багацьцямі таксама надзяліў Бог гэтую акругу. Лясоў ёсьць дастаткова ўва ўсіх раёнах, хіба толькі нязначным выключэньнем можа быць частка Церахоўскага раёну, якая мяжуецца зь бязьлеснай Украінай. Аднак трэба адцэміць, што дзякуючы руйнуючай эксплятацыі савецкімі ляснымі арганізацыямі многа лясоў было зьнішчана. Калі Маскве была патрэбная чужаземная валюта для распальваньня сусьветнай рэвалюцыі, арганізацыі за ейнымі межамі розных крызысаў ды правадзеньня індустрыялізацыі ў сябе, лясы Беларусі нішчыліся няміласэрна. Беларусь, мяжуючы з Захадам, для бальшавікоў была вельмі багатай крыніцай рознай экспартнай сыравіны, а ў першую чаргу дрэва. На міжнародным-жа рынку беларускі лес, як высока якасны, дорага расцэньваўся. Калі была далучаная Гомельшчына да Беларусі, сюды панаехала розных лесбелаў ды ляскомаў, каб секчы, вывозіць і прадаваць за мяжу лепшыя гатункі лесу, каб ня толькі выканаць, але й значна перавыканаць экспартныя пляны. За гэтае стараньне даваліся тлустыя прэміі, узнагароды, прызначэньні на больш высокія пасады, а галоўнае права паслаць трaскучую падхалімскую тэлеграму самому «бацьку» аб перавыкананьні экспартных плянаў. Такая сыстэма нішчыла лясныя багацьці.

Асабліва пацярпелі дубовыя лясы у Буда-Кушалеўскім і Васілевіцкім раёнах, дзе дубовыя лясы займалі вялізарныя плошчы. І дзіву даешся, якія гэта былі дубы! Стромкія, таўшчынёю ў некалькі абхватаў. Пранырлівыя лесазьнішчальнікі ня прыдзержываліся ніякіх гадавых лесасечных нормаў. Дубам асабліва цікавіліся нямецкія фірмы. Да трыццатых гадоў нямецкія купцы прыяжджалі за нашым дубам непасрэдна ў Буда-Кушалёў і Васілевічы, выбіралі ўсё лепшае. Звычайна гэтыя фірмы канкуравалі паміж сабой, падбівалі цану, а гэта толькі й патрэбным было для большага здабыцьця валюты. Чаго-ж шкадаваць дубу?

Пачалася калектывізацыя, разгром сялянскіх гаспадарак. Цэлымі эшалонамі вывозіліся напакорныя беларусы ў далёкі, халодны Сібір і на поўнач у Котлас. Трэба было закрыць ад пытлівых чужаземцаў жудасна-трагічныя расправы зь людзьмі, трэба было апусьціць зялезную заслону, і яна ўпала на грудзі

Шукаем разьвязкі

(Заканчэньне)

палітычным ці зноў нацыянальным сэнсе. У праціўным выпадку, калі яны даюць менш або ў найлепшым выпадку тое самае з зацемкай аб ягоным удасканаленьні, згары можна асудзіць такі рух на поўную няўдачу.

Дык вось бальшавікі, побач із шмат абяцаючай зямельнай рэформай, найбольш важным мамэнтам на тэрыторыі былае Расеі, ды нацыяналізацыі прадпрыемстваў, кідаюць лёзунг права на самавызначэньне народаў расейскае імпэрыі. Гэта два мамэнты, якія забясьпечылі пасьпех рэвалюцыі. Яны здабылі мільёны прыхільнікаў ня толькі сярод расейцаў, але й сярод народаў паняволеных. Гэта быў вялікі крок наперад. Лятуценьні між іншымі й беларускага народу рэалізуюцца, яшчэ адзін крок і стварэньне беларускага гаспадарства станецца запраўдным.

Наступае вялікі 1917 г. Беларусы склікаюць Усебеларускі Кангрэс, які, карыстаючы з права на «самавызначэньне», самавызначаецца і, адкідаючы пачаткова высунутую прапанову аб фэдэрацыі з Расеяй, схіляецца ў бок поўнай незалежнасьці. І тут новая савецкая ўлада паказвае сваё запраўднае абліччэ. Расейскі імпэрыялізм, зьмяніўшы толькі колер, астаўся ў сутнасьці тым самым. Бальшавікі згодна новага панядзця савецкай дэмакратыі — хто ня з намі, той проціў нас — сілаю аружжа разагналі скліканы на дэмакратычных асновах Кангрэс дзеля выяўленьня волі народу.

Аднак Кангрэс прадаўжае сваю дзейнасьць. Выбраная ім Рада абвяшчае 25 сакавіка 1918 г. незалежнасьць Беларускай Народнай Рэспублікі. Паўстае першы Беларускі Урад, які навязвае ўзаемадачыненьні зь іншымі народамі, пераймае на сябе арганізацыю маладой рэспублікі й правядзеньне ў жыцьцё пастановаў Кангрэсу, выказаных у Трэйцяй Устаўной Грамаце — Беларускай Канстытуцыі, абавязваючай урад аж да наступных дэмакратычных выбараў.

Гэтыя выбары не наступаюць. Бальшавікі ліквідуюць маладое гаспадарства. Аднак, каб заспакоіць нацыянальныя пачуцьці народу, яны ствараюць гаспадарстваўскую фікцыю ў форме БССР у вельмі сьціплых межах. Гэта выклікае абурэньне беларускіх масаў, якое праяўляецца ў форме Слуцкага Паўстаньня ў 1920 г. Беларускі легальны ўрад прадаўжае сваю дзейнасьць за межамі зь сялібай сьпярша ў Коўне, пасьля ў Празе Чэскай. Гэта змушае бальшавікоў да пашырэньня граніцаў БССР і зьмены нацыянальнай палітыкі. Кіраўніцтва БССР пераходзіць у беларускія рукі. Школьніцтва беларусызуецца, паўстае Беларускі Дзяржаўны Унівэрсытэт, Беларуская Акадэмія Навук, беларуская прэса, друкуюцца беларускія кніжкі. Гэта дае вялікія прапагандовыя козыры ў рукі бальшавіком. Яны арганізуюць сустрэчу прадстаўнікоў БССР і беларускай эміграцыі ў Бэрліне ў 1925 г. Сярод шматлікай масы беларускай эміграцыі й на заходніх беларускіх землях, акупаваных Польшчай, ствараецца ўражаньне, што БССР зьяўляецца запраўднай беларускай рэспублікай. Шмат выдатных палітыкаў, інтэлігенцыі, сялянства, работнікаў з добрай верай вяртаюцца на Беларусь, паміма перасьцярогаў беларускага эміграцыйнага ўраду, які добра разумеў хвальшывасьць бальшавіцкай акцыі.

У 1928 г., калі цэнтральныя органы СССР пачуваюцца ўжо на сілах, пачынаецца нябывалая ў гісторыі чыстка. Да 1939 г. было зьнішчана або вывезена больш за 50.000 беларускай інтэлігенцыі на чале з прафасарамі Унівэрсытэту, акадэмікамі, пісьменьнікамі, настаўнікамі, журналістамі, блізу 2 мільёны беларускага сялянства было брутальна вырвана з роднай зямлі й выселена на Сібір. Пачынаецца перыяд русыфікацыі й уключаньня БССР у сям'ю савецкага народу. Беларускі народ бясьсільны, каб змагацца. Але ці зрокся ён ідэі незалежнасьці? Не! Ён чакае спрыяючых абставінаў.

М. Бідук

(Працяг у наступным нумары)

БЕЛАРУСКІЯ СТУДЭНТЫ У ЛЮВЭНЕ ЛЕТНІХ КАНІКУЛАУ НЕ МАРНУЮЦЬ

Як даведваемся, беларускія студэнты ў Лювэне (Бэльгія), што здалі вясною пераходныя эгзамены, былі дэлегаваныя для нацыянальна-грамадзкай працы ў розных краінах заходняй Эўропы, дзе знаходзіцца большая колькасьць беларусаў.

Гэтак сп.сп. Запруднік і Цьвірко прынялі актыўны ўдзел у контрдэманстрацыі у заходнім Бэрліне, арганізаванай супраць бальшавіцкага фэстывалю студэнтаў і моладзі ў усходнім Бэрліне. Перад гэтым і пасьля гэтага наведалі яны большыя беларускія асяродзьдзі ў Заходняй Нямеччыне, дзе правялі важную арганізацыйную і нацыянальна-грамадзкую дзейнасьць.

Сп. Марговіч робіць аб'езд беларускіх асяродзьдзяў у Ангельшчыне, а сп. інж. Жытка наведвае цяпер беларускія работніцкія асяродзьдзі у Бэльгіі. Сп. Урбан выдэлегаваны ў Парыж дзеля працы ў канцылярыі сп. Прэзыдэнта БНР. Частка студэнтаў-каталікоў брала нядаўна ўдзел у зьезьдзе ў Шэвэнтон, арганізаваны арганізацыяй «Рунь», а таксама ў Рэймс у зьезьдзе каталіцкай міжнароднай акадэміцкай арганізацыі «Пакс Романа».

ПРЫГОЖЫЯ ДАСЯГНЕНЬНІ

І Беларусы Брадфорду купілі собскі грамадзкі дом

Беларуская калёнія ў Ангельшчыне, што складаецца галоўным чынам з былых вязьняў Сталінскіх канцэнтрацыйных лягераў, а потым жаўнераў арміі Андэрса, у сваей арганізацыйнай і грамадзкай працы давала заўсёды ўзорны прыклад для беларускіх асяродзьдзяў многіх іншых краінаў. Панурыя перажываньні на савецкіх ссылках і цяжкая агнявая проба пад Монтэ-Касыно вырабілі ў сяброў гэтае калёніі непахісную волю й гарт, разьвілі жывыя й моцныя патрыятычныя пачуцьці. Таму дагэтуль беларусы ў Ангельшчыне на ніве нацыянальнае працы зрабілі нямала, ня ў прыклад некаторым нашым асяродзьзям у іншых краінах, колькасна навет сільнейшым, могуць пахваліцца не адным паважным дасягненьнем.

Адным з такіх дасягненьняў ёсьць тварэньне моцных і сталых базаў для нацыянальнае працы, якімі ёсьць набыцьцё собскіх дамоў. Купля собскага дому на чужыне на заахвяраваныя сумы нашых патрыётаў, здабытыя цяжкай фізычнай працай, не зьяўляецца, як магло-б здавацца, камэрцыйнай справай, разьлічанай на матарыяльны зыск для паасобных адзінак. Гэты факт мае перадусім вялікае нацыянальнае значэньне, бо прыдбаныя нашымі суродзічамі ў Ангельшчыне собскія дамы служаць выключна для грамадзкіх мэтаў.

Два гады таму назад беларуская калёнія ў Ангельшчыне магла пахваліцца купляй вялікага собскага дому ў Лёндане, аб чым мы ў свой час інфармавалі ў «Бацькаушчыне». Гэты дом месьціць у сабе сяньня ўсе лёнданскія беларускія арганізацыі й зьяўляецца месцам гуртаваньня ўсіх беларусаў у Лёндане.

У значна аддаленай на поўнач ад Лёндану акрузе Ёркс, у горадзе Брадфорд знаходзіцца група беларускіх работнікаў, ня вельмі значная колькасна, затое заслугоўваючая на ўвагу зглядзішча на сваё грамадзкае выробленьне й патрыятычныя якасьці сваіх сяброў. Калі на працягу апошніх год даводзілася чытаць у прэсе справаздачы з нацыянальнай дзейнасьці беларускіх асяродзьдзяў у Ангельшчыне, то Ёркс вельмі часта фігураваў на балонах нашых часапісаў. Гэта сьветчыла аб тым, што нашыя суродзічы ў гэтай акрузе арганізацыйна актыўныя, грамадзка дасьпелыя, нацыянальна сьведамыя.

Мала таго, што яны ў меру сваіх сілаў і магчымасьцяў сумленна выконвалі ўсе свае нацыянальныя абавязкі, але пастанавілі навет канкураваць зь Лёнданам — цэнтрам беларускага руху ў Ангельшчыне. І канкурэнцыю выйгралі. Беларусы акругі Ёркс на заахвяраваныя, цяжка запрацаваныя грошы купілі апошнім часам таксама собскі беларускі дом, які мы тут бачым на ілюстрацыі. Купілі яго таксама не для прыватных камэрцыйных мэтаў, не па тое, каб цягнуць зь яго асабістыя даходы, але выключна для мэтаў нацыянальна-грамадзкіх. Гэты дом для беларусаў акругі Ёркс ёсьць сымбалем іхнай далёкай бацькаўшчыны, дзеля чаго яны з такім энтузыязмам і ахвярнасьцю аднесьліся да гэтае справы. Доказам гэтага можа быць між іншым факт, што беларусы ў Брадфорд вольны пасьля работы час і свае двухтыднёвыя урлёпы ахвяравалі на безінтэрэсоўную працу пры рамонце й уладжаньні купленага дому.

ПЕРАД ДОМАМ ХЛОПЧЫК ЗЬ БЕЛ-ЧЫРВОНА-БЕЛЫМ СЬЦЯЖКОМ

А 15 верасьня сёлета пры ўдзеле ўсей беларускай калёніі акругі, гасьцей і прадстаўнікоў беларускіх цэнтральных арганізацыяў зь Лёндану, беларускіх прадстаўнікоў з Бэльгіі, ангельскіх прыяцеляў ды прадстаўнікоў арганізацыяў паняволеных бальшавізмам народаў адбылося ўрачыстае адкрыцьцё й высьвячэньне беларускага дому ў Брадфордзе. А гадзіне 4,30 па паўдні старшыня Акруговага Аддзелу Згуртаваньня Беларусаў Вялікабрытаніі сп. Ул. Бутрымовіч кароткім уступным словам выясьніў прычыны ўрачыстасьці, пасьля чаго ангелька сп. Бэты Проктор, вялікая прыяцелька беларусаў, разразаючы стужку, зацягнутую перад галоўным уваходам, даканала сымбалічнага акту адкрыцьця беларускага дому. Усе прысутныя ўвайшлі ў сярэдзіну, дзе сьвятар БАПЦ а. А. Крыт адправіў малебен і пасьвяціў дом. Падчас Божае Службы прыгожа сьпяваў хор пад кіраўніцтвам кампазытара М. Равенскага, які дзеля гэтае мэты спэцыяльна прыехаў з Бэльгіі.

Пасьля малебену пасыпаўся рад прывітальных прамоваў прадстаўнікоў беларускіх і іншанацыянальных арганізацыяў. Сярод іх старшыня мясцовай украінскай арганізацыі заявіў: «Вы далёка выперадзілі нас. Сярод нас ня было тэй карнасьці й парадку, што ў Вас». А вось словы старшыні мясцовага аддзелу АБН (украінца): «Вы зьяўляецеся прыкладам, як нацыянальны асяродак для іншых нацыянальнасьцяў, якіх асяродкі знаходзяцца ў Брадфорд. Мы перавышаем Вас лікам, але Вы апярэдзілі нас духам». Гэтыя словы, сказаныя запрыязьненымі чужынцамі, зьяўляюцца найлепшай і найбольш аб'ектыўнай ацэнай беларускай групы ў Брадфорд .

На ўрачыстасьці выступіла з гарачай і зычлівай прамовай спадарыні Бэты Проктор, якая сваёю працаю й стараньнямі выдатна дапамагла ў куплі й уладжаньні дому. Прысутныя на ўрачыстасьці беларусы выразілі ей сваю падзяку ў форме заахвяраваньня ей сярэбранай вазы й букету жывых кветак.

На заканчэньне хацелася-б зусім аб'ектыўна адзначыць, што ў той час, калі нашыя эміграны многіх іншых асяродзьдзяў гразнуць у бязьдзейнасьці, будучы заабсэрбаванымі толькі пагоняй за собскім дабрабытам, калі купляюць толькі свае прыватныя дамы, ня рупячыся зусім пра справы агульныя, беларусы Брадфорду з гонарам здалі свой грамадзкі эгзамен.

Няпрысутны

беларускага цела. Купцоў далей прыгранічнай станцыі Негарэлае ня пусьцілі. Лес на румы звозіўся з усіх канцоў Беларусі. Там ён ужо прадаваўся, грузіўся, і гэтак беларускае дабро у інтарэсах крэмлёўскіх уладароў і далей шырака плыло за мяжу.

З Польшчаю Саветы мелі асаблівыя парахункі. Польшча таксама старалася збыць па высокіх цэнах зь Белавежы, Налібокаў і іншых пушчаў каштоўную драўніну. Саветы не маглі цярпець не асабліва моцнага канкурэнта на міжнародным рынку. Трэба было яго пабіць. Задумана — зроблена. З Савецкай Беларусі чыгункай ды асабліва рэчкамі быў накіраваны ў Заходнюю Беларусь у вялізарнай колькасьці розных сартоў лес, дзе прадаваўся за бэзцэн па г. зв. дуьмпінговых цэнах, гэта значыць ніжэй сабекошту. Польскія фірмы ня вытрымлівалі канкурэнцыі, лопаліся, работы прыпыняліся, наступаў крызыс, а разам зь ім і безрабоцьце й незадаваленьне. А пры такіх умовах ствараўся падатны грунт для камуністычнай прапаганды сярод незадаволеных.

Таму так безаглядна й па драпежніцку нішчылася беларускае дабро. У выніку гэтага нашыя лясы вынішчаныя былі на 40—50 гадоў уперад супраць гадавых нормаў лесаводзтва.

Мы трохі адхіліліся ад нашай асноўнай тэмы, зрабіўшы невялікую экскурсыю ў лясныя справы. Вернемся да Гомеля. Ніводзін з гарадоў Беларусі не знаходзіцца ў такіх спрыяючых умовах для разьвіцьця гандлю й прамысловасьці, як Гомель. Праз Гомель праходзіць вельмі важная Лібава-Роменская чыгунка, якая перасякае ўсю Беларусь празь Вільню, Менск, Бабруйск і лучыць Балтыцкае мора з Украінай. Да 1929 г. у Гомелі знаходзілася й кіраўніцтва гэтай чыгункай і вялізарныя майстэрні гэтай дарогі. Майстэрні рабілі капітальны рамонт чыгуначнага ўладжаньня дарогі. У іх працавала да 3.000 работнікаў. Другая важная магістраль перасякае Гомель, зьвязваючы цэнтральную Расею з Палесьсем праз Рэчыцу, Калінкавічы, Пінск, Берасьце і далей аж да Варшавы. Гомель зьвязаны чыгуначнай лініяй з Чарнігавам і праз яго далей з самым паўдзённым Камарынскім раёнам Беларусі, які перасякаецца гэтай чыгункай з Усходу на Захад. Вялізарную ролю адыгрывае водны шлях Сож з Дняпроўскай сыстэмай. Сож у Гомелі на столькі ўжо многаводны, што як гандлёвыя, гэтак і пасажырскія параплавы накіроўваюцца непасрэдна ў Кіеў і другія прамысловыя гарады ніжняга Дняпра. Не выпадкова ў Гомелі пабудаваны на Сожы порт з элеватарам, а таксама суднабудаўнічая й рамонтная вэрф. Зь вярхоўяў Дняпра мелкаводныя параплавы йдуць толькі да Гомеля.

Шасэйныя дарогі таксама вельмі ўдала вяжуць Гомель ня толькі з усімі акругамі Беларусі, але й другімі прамысловымі цэнтрамі. Старая шасэйная дарога праз Гдоўск зьвязвае Гомель з паўночна-заходняй часткай Беларусі: Магілеўшчынай, Аршаншчынай, Віцебшчынай і Смаленшчынай. Паралельна зь Лібава-Роменскай чыгункай праведзена шаса праз Жлобін, Бабруйск ды Асіпавічы й даходзіць да сталіцы Беларусі — Менску. Неабходна адцеміць шасэйную магістраль Гомель-Рэчыца-Калінкавічы-Мозыр, якая спалучае, апрача гэтых пунктаў, і другія раёны нашага Палесься: Петрыкаў, Няроўлю й Тураў. Ад гэтай-жа магістралі пралажана адгаліненьне ў Хойнікі праз пушчы й балоты. Вось-жа на пералічанай сетцы шляхоў зносінаў і буйна разьвярнуўся Гомель у квітнеючы прамыслова-гандлёвы цэнтр.

Прамысловасьць у бальшыні будавалася на мясцовай сыравіне. На Клінцоўскай мануфактуры, якая асталася ў складзе расейскай фэдэрацыі, пабудаваная швэйная фабрыка. На Добружскай паперы ў Гомелі працуе вялікая друкарня пад назовам «Палесдрук». Таксама на мясцовай гліне працавалі Брылеўскія цагельныя заводы й два клінкерных. Сярод прамысловых прадпрыемстваў значнае месца займае завод сельска-гаспадарскіх машынаў, які вырабляе мноства ад самых простых да самых складаных сельска-гаспадарскіх машынаў. На гэтым заводзе працуе да 5.000 работнікаў. Апрача гэтага ёсьць тут яшчэ два чыгунна-адліўныя заводы. Выробляецца ў Гомелі таксама высокаякасны зубны парашок з Дараганаўскіх далямітаў.

Прыгарад Гомеля Новая Беліца знаходзіцца на левым беразе Сожа і зьвязаны з Гомелям пры помачы двух мостаў. У Новай Беліцы знаходзяцца наступныя важнейшыя прадпрыемствы: добра абсталяваная сернікавая фабрыка, тлушчавы камбінат, які фактычна аб'ядноўвае тры самастойныя прадпрыемствы: маргарынавы завод, мылаварны й рафінаваны завод алею. Пры камбінаце ёсьць халадзільнік, які абслугоўвае й другія харчовыя прадпрыемствы. Тут-жа поруч з тлушчавым камбінатам знаходзіцца мэханізаваная бойня з выпрацоўкай мясных вырабаў і з вытворчасьцю гузікаў з рагоў і капытоў жывёлы, а таксама грэбеняў, сталярскага клею й інш. Нова-Беліцкі сьпіртаачышчальны завод абслугоўвае сьпіртавыя заводы Гомельшчыны й часткова Магілеўшчыны. Тут пералічаныя толькі больш менш буйныя прадпрыемствы.

У Гомелі, асабліва на акраінах і ваколіцах, разьвітае садоўніцтва. Вельмі-ж тут добра родзіць і высьпявае знаная беларуская антонаўка.. Яблыкі гэтыя вельмі трывалкія, добра перахоўваюцца зімою, араматныя, з добрымі смакавымі якасьцямі. З Гомельшчыны антонаўкі вывозяцца ў Петраград, Маскву й асабліва на Каўкаскія й Крымскія курорты. У Саветах усё робіцца «паводля пляну». У Кіславоцк, Пяцігорск, Сочы, Ялту, Маскву наяжджаюць замежныя госьці й розныя экскурсыі. Імжа трэба паказаць «тавар ліцом» і «багатае» жыцьцё пад Саветамі, каб потым гэтыя госьці праводзілі прыхільную бальшавіком прапаганду ў сваіх краінах. Урэшце Маскоўскія камісары таксама не адкінуць ад сябе сакавітую антонаўку. Затое ні на рынку ні ў магазынах Беларусі працоўныя не дастануць гэтага цудоўнага фрукту. Беларускаму-ж калгасьніку якога-небудзь Уваравіцкага раёну астануцца толькі гнілыя адпадкі ды й то не заўсёды.

У час прылучэньня Гомельшчыны да Беларусі тут існавалі два пэдагагічныя тэхнікумы: адзін на палавіну зьбеларусызаваны, а другі жыдоўскі. Працавала сярэдняя чыгуначная школа, чатырох-гадовая прафэсыянальна-тэхнічная, некалькі школаў другой ступені й музыкальная школа. Пазьней, будучы ўжо ў складзе БССР, у Гомелі былі адчынены лясны й мэханічны інстытуты, як вышэйшыя навучальныя ўстановы, і водны тэхнікум. Вялікай папулярнасьцю цешылася ў Гомелі й за межамі Беларусі бальніца вачэй, дзе працаваў ведамы спэцыялісты й жыдоўскі грамадзкі дзеяч др. Брук. Быў гарадзкі тэатр. Тут-жа выходзіла газэта ў беларускай мове «Палеская Праўда».

Як культурная ўстанова заслугоўвае на ўвагу музэй, які знаходзіцца ў палацы князя Паскевіча. Музэй укамплектаваны зь цікавых і каштоўных рэчаў князя. У музэі быў аддзел розных абразоў, калекцыя гадзіньнікаў і па мастацку зробленых крышталёвых вазаў. Асабліва каштоўных было некалькі вялікіх кандэлябраў, запраўдных унікатаў, якія цар Мікалай I падарыў свайму любімцу князю Паскевічу. Кандэлябры спэцыяльна выробляліся на крышталёвым заводзе ў вадным эгзэмпляры, бо форма потым зьнішчалася. У музэі знаходзіцца цудоўная малахітная ніша, якую кн. Паскевіч вывез з Ахалцыха з Каўказу, якая была там магамэтанскай сьвятыняй. Важыць ніша некалькі тонаў. У свой час пры замку стаяў добра ведамы палякам памятнік Панятоўскаму надзвычайна прыгожай работы, які кн. Паскевіч вывез з Варшавы. Пра гэты памятнік хадзіў такі гістарычны анэкдот: Калі Варшаву ўзяў кн. Паскевіч, то ён папрасіў цара Мікалая I дазволу пераліць манумэнт Панятоўскаму на гузікі для салдацкіх мундзіраў, якія пад час баёў парваліся, а гузікі абарваліся. Дазвол кн. Паскевіч атрымаў, але ён меў густ у мастацтве. Манумэнт ня быў пераліты на гузікі, а быў перавезены ў Гомель і пастаўлены каля правага крыла замку. Расказваюць, што цар Мікалай I наведаў быў у Гомелі князя Паскевіча й, убачыўшы памятнік Панятоўскаму, запытаў у князя, якім чынам сталася, што князь Панятоўскі ў часы Напалеонаўскіх войнаў утапіўся ў Эльстэры ў Нямеччыне, а папаў на раку Сож?

На падставе Рыскага дагавору Саветаў з палякамі памятнік гэты быў зьвернуты палякам і адпраўлены ў Варшаву, а ў музэі асталася нявялічкая зь яго копія.

У музэі было некалькі каштоўных абразоў ведамых мастакоў. Частка зь іх таксама зьвернута палякам, а дзесяць абразоў было ў 1929 г. вывезеных у Маскву. Гэтыя абразы былі зьвязаныя з жыцьцём і дзейнасьцю расейскага пісьменьніка Грыбаедава, які быў паслом у Пэрсыі пры цару Мікалаю I і быў пэрсамі забіты падчас паўстаньня ў Тэгеране. Пісьменьнік прыходзіўся кн. Паскевічу нейкім родзічам.

Замак князя Паскевіча знаходзіцца на высокім беразе Сожа, а вакол палацу раськінуўся вялізарны парк. Парк зьяўляецца абнесены каменнай сьцяною й прытыкае да гораду. У парку знаходзіцца многа прыгожых мясьцін з рэдкімі дрэвамі, гротамі, вежамі, аранжарэямі, каналамі, азёрцамі, на якіх вядуцца лебедзі. На вялікі жаль многа каштоўных рэчаў у час рэвалюцыі было расьцягнута, украдзена, стаўшыся або здобыччу асобаў і важакаў таго часу або схаваныя й чакаюць часоў, калі можна будзе выставіць іх на публічны паказ.

У парку зь левага боку замку знаходзіцца прыгожая дамовая царква кн. Паскевіча, у падзямельлі якой спачываюць памёршыя сябры князевай сям'і. Трэба адзначыць талерантнасьць Паскевіча да іншых веравызнаньняў. Супраць парку на гарадзкім пляцы быў пабудаваны прыгожы касьцёл для каталікоў, які бальшавікамі ўжо пасьля 1930 году быў узарваны й зьнішчаны. А ў жыдоўскім квартале князь Паскевіч пабудаваў сынагогу для жыдоў. Вялікія пашкоджаньні замку былі нанесеныя яшчэ ў 1919 г. у часы г.зв. «Стракапыткаўскага паўстаньня».

Так выглядаў Гомель у першых пяцьдзесяцьці год пасьля прылучэньня гэтае акругі да Беларусі. З болем у сэрцы думаецца, што з гэтага прыгожага гораду ў часы апошняй вайны асталіся толькі руіны, а гэты артыкул зьявіцца толькі гістарычнай даведкай, чым быў Гомель раней. Аднак мы мусім верыць, што прыйдзе час, калі вольны беларускі народ знойдзе магчымасьці й сілы, а таксама густу, каб Гомель стаўся яшчэ прыгажэйшым і багацейшым, чымсьці ён быў у часы даваеннай, варожай нашаму народу чужой акупацыі.

С. Горвальскі

СЬЛЯДАМІ НАШАЕ ЭМІГРАЦЫІ

Беларуская эміграцыя у Аргентыне

(Гістарычны нарыс)

Беларусы прыбывалі ў Аргентыну не раўнамерна, але пэўнымі пэрыядамі. Фактычна былі дагэтуль тры асноўныя пэрыяды ўезду беларусаў у гэтую краіну:

1. Эміграцыя перад першай сусьветнай вайной да 1914 г.
2. Эміграцыя пасьля першай сусьветнай вайны ў гадох 1925—1939.
3. Эміграцыя пасьля апошняй сусьветнай вайны.

Перад першай сусьветнай вайной, калі Беларусь знаходзілася пад расейскай акупацыяй, праводзілася русыфікацыя беларускага народу й экспляатацыя народных багацьцяў. У выніку гэтага Беларусь з кажным годам што раз больш бяднела, станавілася што раз больш адсталай з гледзішча культурнага й цывілізацыйнага. Такія абставіны на бацькаўшчыне змусілі эміграваць шматлікіх беларусаў заграніцу, за акіян, каб там шукаць вольнасьці й хлеба, бо на роднай зямельцы ўсяго гэтага нас пазбавіў чужынец.

Тады беларусы пераважна эмігравалі ў паўночную Амэрыку — ЗША й Канаду, але некаторая, значна меншая іхная колькасьць папала таксама і ў Аргентыну. Так як тады прыяжджалі яны на расейскія пашпарты, іх рэгістравалі, як расейцаў. Сяньня яны, асабліва новае пакаленьне — гэта людзі ўжо поўнасьцю засыміляваныя й аб былай іхнай нацыянальнай прыналежнасьці можна судзіць толькі на падставе месца іхнага паходжаньня. Для беларускай справы яны ўжо страчаныя беспаваротна.

Пасьля першай сусьветнай вайны беларусы маглі эміграваць толькі із Заходняй Беларусі, што апынулася пад Польшчай. Дзеля таго, каб людзі не даведаліся заграніцай праўды, бальшавікі шчыльна зачынілі дзьверы ўваходу й выхаду, таму за гэты час ніхто ня мог выэміграваць з Усходняй Беларусі.

Ня лёгкім было жыцьцё для беларусаў і ў межах Польшчы. Апрача прыгнёту нацыянальнага, Заходняя Беларусь, няміласэрна экспляатаваная палякамі, найцяжэй адчула эканамічны крызыс трыдцатых гадоў. Тады іменна нашыя людзі пачалі масава эміграваць у Паўдзённую Амэрыку: Аргентыну, Бразылію, Уругвай і Парагвай. Пераважна эмігравалі малазямельныя сяляне й работнікі ў пошуках заработкаў. Між імі спатыкаліся й сьведамыя ўжо нацыянальна адзінкі. Колькасьці нашае эміграцыі ў Паўдзённай Амэрыцы дакладна ўстанавіць нельга. Але можна прыпускаць, што ёсьць яе там каля 350 тысяч, з чаго на Аргентыну прыпадае каля 100 тысяч чалавек, якія пераважна жывуць у горадзе й ваколіцах Буэнос-Айрэс.

Беларусаў, прыбыўшых у Аргентыну ў 1925—36 г.г., спаткала вялікае расчараваньне. Тады Аргентына ня была тым, чым яна ёсьць сяньня, дзе ёсьць магчымасьць заработкаў і вольнага жыцьця. Тады прыяжджаючыя не знаходзілі больш менш адпаведнай працы, па магчымасьці ўладжваліся пры будове чыгункі, на плянтацыях бавоўны, пшаніцы й наагул на ўсякіх найгоршых брудных работах за мізэрны грош, а часта толькі за хлеб. Але ня ўсе былі шчасьлівымі знайсьці й гэтую мізэрную працу. Яны хадзілі па некалькі гадоў безработнымі й бяздомнымі з торбамі за плячыма, жывучы з жабраваньня, а сплючы пад мастамі й у сабачых будках. У такіх абставінах яны змушаныя былі прылучвацца да мясцовага камуністычнага руху, дзе іх выкарыстоўвалі ў найгоршы спосаб, пасылаючы першых на ўсякія дэманстрацыі, прапагандовую й іншую небясьпечную работу. Бальшыня пападала ў рукі паліцыі, ад якой у заплату атрымлівалі палкі, арышты й турмы, адкуль выходзілі калекамі й няздольнымі людзьмі. А іхныя чырвоныя «таварышы» ніколі не паклапаціліся, каб ім памагчы, кажучы, што трэба было шыбчэй уцякаць і не пападацца ў рукі паліцыі.

Палякі згодна рэзалюцыі сусьветнага зьезду Саюзу Палякаў Заграніцай, які адбыўся ў Варшаве ў 1934 г., пачалі арганізаваць нацыянальныя меншасьці ў Аргентыне. Арганізацыя «Вольная Польшча» ўзяла на сябе абавязак арганізаваць аргентынскіх беларусаў, але на практыцы гэта была такая самая палянізацыйная акцыя, як і ў краі. Беларусы не захацелі паддацца польскаму ўплыву й пачалі думаць аб сваей беларускай нацыянальнай арганізацыі. Польскія дзейнікі ў Аргентыне за ўсякую цану стараліся не дапусьціць да гэтага, матывуючы тым, што беларусы зьяўляюцца польскімі падданымі й могуць належыць да польскіх арганізацыяў. Але беларусы знайшлі выхад, рэгіструючыся, як нацыянальная меншасьць — «блянко руса». Аргентынскія ўлады ў той час, як ня рэдка й сяньня, не адрозьнівалі белых расейскіх эмігрантаў ад беларусаў і дазвалялі ім арганізавацца.

Такім чынам паўстала ў Аргентыне першая беларуская арганізацыя ў сьнежані 1934 г. п.н «Беларускае Культурна-Прасьветнае Таварыства», якое было прынятае зь вялікім энтузыязмам ня толькі беларусамі ў Аргентыне, але й усюды. Усьлед за гэтай арганізацыяй паўстала другая п. н. «Беларускае Таварыства «Культура». Пазьней, у студзені 1937 г. паўстала арганізацыя пад назвай «Бібліятэка імені Івана Луцкевіча» й «Беларускае Культурнае Таварыства «Белавежа», якое зарганізавалася ў кастрычніку 1938 г.

Гэтыя чатыры арганізацыі задзіночыліся ў «Фэдэрацыю Беларускіх Арганізацыяў у Аргентыне», якая паўстала 21 травеня 1939 г., а да якой пазьней далучылася »Беларускае Таварыства Док Суд», зарганізаванае 17 кастрычніка 1939 г., і «Беларускае Культурнае Таварыства ў Бэрысо», зарганізаванае 25 жніўня 1941 г. Усім арганізацыйным і культурна-грамадзкім жыцьцём кіравала ўправа «Фэдэрацыі», на чале якой сталі Міхал Мерэчко, Уладыслаў Гайлевіч, Петрушэк і другія.

Пад кіраўніцтвам культурнай камісыі «Фэдэрацыі» былі выдаваныя «Беларускія Календары», у якіх апісвалася жыцьцё беларусаў і кажнай арганізацыі ў Аргентыне. Зьмяшчалася трохі артыкулаў аб гісторыі Аргентыны й Беларусі, а найбольш месца было прысьвечана творам беларускае літаратуры. Так былі выдадзеныя «Календары» — першы за 1940 г., і наступныя за 1941, 1942 і 1943 г. Дзеля таго, што шмат беларусаў дрэнна ведала беларускую мову, «Календары» ў большай часьці друкаваліся парасейску, але зьмест іх быў нацыянальна беларускі. Управа »Фэдэрацыі» сваей газэты не выдавала, але для сваіх публікацыяў выкарыстоўвала расейскую газэту «Наша Газэта», затое ў некаторых «Таварыствах» выдаваліся рэгулярна насьценныя беларускія газэты, як «Голас Беларуса», «Кузьня», «Наша Мысьль» і «Зара».

Паасобныя «Таварыствы» мелі свае мастацкія гурткі, арганізавалі прафэсыянальныя й агульна-асьветныя курсы, закладалі бібліятэкі, у якіх можна было знайсьці добрую беларускую кніжку. Трэба адзначыць, што мастацкі гурток «Бібліятэкі імені Івана Луцкевіча» выступаў у Нацыянальным Тэатры ў Буэнос-Айрэс і ў некалькіх гарадох на правінцыі, а таксама ў Монтэвідэо (Уругвай).

Першы кангрэс беларускіх «Таварystваў» адбыйся 26 травеня 1940 г. ў Буэнос-Айрэс і потым ён адбываўся кажны год аж да 1948 г.

Вайна ў Эўропе, асабліва нямецка-савецкая, адбілася вельмі адмоўна на беларускім нацыянальным жыцьці ў Аргентыне. Пасьля саюзу Амэрыкі, Ангельшчыны й Саветаў супраць немцаў камуністыя, выкарыстоўваючы аслабленую чуйнасьць Захаду, распачалі расейскасавецкую патрыятычную прапаганду, а пры помачы іншанацыянальных сяброў у гэтых арганізацыях пачалі падкопваць беларускае нацыянальнае жыцьцё.

Ужо ў 1943 і 1944 г. савецкія агенты распачалі сваю дзейнасьць. Калі ў пачатку 1945 г. прыехаў савецкі прадстаўнік у Уругвай, гэтая дзейнасьць яшчэ ўсілілася. Камуністыя пачалі падсылаць адумысловых агентаў у беларускія арганізацыі, якія мелі за заданьне надаваць савецка-расейскі кірунак грамадзкаму жыцьцю. У Монтэвідэо пачалі выдаваць савецкія пашпарты — «віды». У Аргентыне пачалі зьбіраць пашпарты польскія й вазіць іх цэлымі валізамі ў Монтэвідэо дзеля абмены на савецкія «віды».

У 1945 г. першае «Беларускае Культурнае Таварыства» было перайменаванае на «Белорусское Общество имени М. Горького». Зьмена гэтая не абыйшлася без грамадзкага змаганьня й фізычнага гвалту, бо камуністыя ўночы напалі на кватэру старшыні «Таварыства» Кузьміча, які толькі дзякуючы дачцэ ўратаваў сваё жыцьцё.

У 1946 г. прыяжджае савецкі пасол і ў Аргентыну. З гэтага мамэнту ў арганізацыях зьмірае беларускае нацыянальнае жыцьцё. а на яго месца разьвіваецца савецка-расейскае. «Беларускае Таварыства Док Суд» замяняецца на «Беларусское Общество Минск», «Беларускае Таварыства ў Бэрысо» на «Общество Георгия Скорины», а «Белавежа» на «Якуба Коласа». Паўстаюць і новыя таварыствы — «имени А. Толстого» і «им. А. С. Пушкина».

Беларуская «Фэдэрацыя» прылучылася зараз-жа да камуністычнага Славянскага Саюзу, на чале якога сталі П. Шастакоўскі і Драмазёнак. Новая ўправа «Фэдэрацыі» зараз-жа распачала савецка-русыфікатарскую працу. Цяпер да «Фэдэрацыі» далучыліся й расейцы, якім імпанавала палітыка Сталіна, стараючыся пры гэтым здабыць сабе давер, каб магчы вярнуцца ў Расею. Многія паверылі ў абяцанкі савецкіх агентаў і думалі, што хутка паедуць дамоў, так як вайна скончылася й там патрабуюць людзей для адбудовы. Папрадавалі свае пляцы, хаты й усё, што мелі, а пакупілялі кажухі й прылады для працы, але ў канзуляце ім усьцяж выясьнялі, што няма яшчэ дазволу ад Вярхоўнага Савету.

18 і 19 верасьня 1948 г. адбыўся Трэйці Беларускі Кангрэс, а ў запраўднасьці дзевяты, лічачы ад 1940 г. Савецкія агенты не хацелі прызнаць папярэдніх, бо яны «не запраўдныя». Але дэлегаты «Бібліятэкі імені Івана Луцкевіча» з гэтым не пагадзіліся, бо ім было крыўдна, каб іхная праца, што каштавала шмат труднасьцяў, была перакрэсьленая. Пастановай гэтага кангрэсу «Бібліятэка імені Івана Луцкевіча» была з «Фэдэрацыі» выключаная.

I так выпадкі пайшлі сваей каляінай. 23, 24 і 25 сакавіка 1948 г. склікаецца кангрэс Славянскага Саюзу ў Аргентыне, на які прыбываюць дэлегаты з Масквы. Дзякуючы бунту «тытаўцаў», аргентынскія ўлады яго разагналі. У сувязі з гэтым кангрэсам пасыпаліся рэзалюцыі й мэмарандумы нацыянальных калёніяў, у тым ліку й ад беларусаў, задзіночаных у Згуртаваньні Беларусаў Аргентыны. У выніку гэтага дэкрэтам прэзыдэнта Аргентыны быў разьвязаны Славянскі Саюз, а ўсе зьвязаныя зь ім арганізацыі пазачыняныя. Затрымана 14 камуністычных дзеячоў і пастаноўлена іх за шкодную працу высяліць. Але ніхто іх ня бярэ, навет Савецкі Саюз адмовіў ім права азылю. Такім чынам і да сяньня сядзяць яны ў вязьніцы і чакаюць зьмілаваньня Сталіна.

«Бібліятэка імені Івана Луцкевіча», так як была раней выключана з «Фэдэрацыі», не падпала пад ліквідацыйны дэкрэт і існавала да 1950 г. Але потым і яе зачынілі, бо аргентынскія ўлады, не разумеючы сутнасьці савецкае палітыкі, паступілі згодна ейных інструкцыяў.

Маемасьць усіх зачыненых арганізацыяў перайшла ў собскасьць гаспадарства. Але тыя рэчы, на якія былі дакумэнты, што яны зьяўляюцца собскасьцю прыватнай, былі потым зьвернуты. Іх парасьцягвалі больш спрытныя сябры гэтых арганізацыяў. Згодна неафіцыяльных дадзеных да ўсіх гэтых арганізацыяў належыла каля 30.000 беларусаў.

Такім чынам беларускія ворагі расьцягнулі ўсё грамадзкае дабро, а ўся праца першых беларускіх піянэраў у Аргентыне пайшла на марна. Усе тыя, што наіўна паддаліся савецкай агітацыі, пазаставаліся цяпер з савецкімі пашпартамі й кажухамі, якія гніюць у шафах, так як і іхныя собсьнікі, заліўшыся чорным вінам у рэстаранах, страціўшы ўсё роднае, што вывезьлі з бацькаўшчыны.

К. Мацкевіч

(Заканчэньне ў наступным нумары)

Беларусы у Аўстраліі

(Заканчэньне)

Ад Рэдакцыі: З прычыны карэктарскага недагляду ў № 70 «Бацькаўшчыны» было апушчанае заканчэньне артыкулу Доната Баяна п. н. «Беларусы ў Аўстраліі». Гэтае заканчэньне падаём ніжэй, перапрашаючы пры гэтым усіх нашых Чытачоў, а перадусім паважанага Аўтара артыкулу.

Беларускія арганізацыі дзейна супрацоўнічаюць з арганізацыямі іншых нацыянальнасьцяу. Яны у далейшым павядуць сваю працу у тым-жа кірунку, што й дагэтуль, каб пашырыць і больш удасканаліць ужо часткова праробленае.

Большымі згуртаваньнямі асяленьня беларусаў ёсьць у Аустраліі наступныя пункты: Сыднэй, Мэльбурн, Брысбэйн, Адэляйда, Мундарынг-Вэйр, Пэрт і Дэльвэляйн. Бальшыня беларусаў ужо кончыла або сёлета увосень кончыць свае двухгадовыя кантракты. Беларусы тут працуюць на хвабрыках, зялезнай дарозе, у лесе і як сталяры й будаунічыя. Заработак беларусаў, бяручы у сярэднім, выносіць каля 10 фунтаў у тыдзень.

Шмат беларусаў ужо купіла собскую зямлю й хаты. Але ня гледзячы на гэта, жыве тут беларус часовасьцю, жадаючы вярнуцца на бацькаўшчыну й змагацца за Вольную Беларусь.

Тут шмат напамінае нам родную далёкую Бацькаўшчыну: у траве у вечары таксама чырыкаюць конікі, шчабечуць вераб'і, лётае ластаўка, нат у гарачым Квінслендзе перад памешканьнем Згуртаваньня Беларускіх Вэтэранаў цьвітуць васількі. У большыя сьвяты на стале беларуса паяўляюцца салёныя агуркі, сітні хлеб або дзёртыя бульбяныя бліны.

Усё гэта ня дасьць тут беларусу забыцца аб ягонай роднай Беларусі.

Донат Баян

Беларускі Вечар у Буэнос-Айрэс

Управай Згуртаваньня Беларусаў у Аргентыне 26 жнівеня сёлета была зарганізаваная ўрачыстая акадэмія, якая складалася зь дзьвюх частак: першая — «Гісторыя Беларусі — 20-ае стагодзьдзе» і другая — «Ушанаваньне памяці палеглых беларусаў пад Монтэ-Касыно».

Даклад гістарычны зрабіў старшыня ЗБА сп. Уладзімер Другавец, дакладна насьвятляючы змаганьне за волю народу й незалежнасьць Беларусі й ілюструючы сяньняшнія зьдзекі маскоўскага бальшавізму над нашымі роднымі на бацькаўшчыне.

Сп. Канстанцін Мерляк перад адчытаньнем сьпісу палеглых беларусаў пад Монтэ-Касыно зрабіў даклад аб беларускіх збройных сілах, якія на працягу ўсяе гісторыі ніколі ня былі ськіваваныя супраць другіх, а толькі служылі для справы абароны роднае краіны й волі ня толькі свае собскае, але й іншых народаў. Лектар таксама не памінуў зброі духова-маральнай беларускага народу, якая ёсьць сільнейшай за матэрыяльную, бо першая заўсёды ламаецца пад ударам мацнейшай, а духова-маральная ніколі. Таму ў прышласьці гэтая зброя пераможа.

Па адчытаньні сьпісу палеглых беларусаў пад Монтэ-Касыно была ў сьвятліцы ЗБА адслужана паніхіда.

Трэба адзначыць, што вечар удаўся вельмі добра, бо зацікаўленьне ім было вялікае. Ня гледзячы на дрэнную пагоду, бо падаў дождж ад самага раньня, прысутных на вечары была вялікая колькасьць навет з далейшых мясцовасьцяў.

К. Мацкевіч

Напярэдадні ліквідацыі IPO

Інфармацыйны Аддзел Галоўнай Гасподы IPO ў амэрыканскай зоне Нямеччыны выдаў прэсавы камунікат, у якім паведамляецца, што яшчэ у гэтым годзе IPO закончыць сваю дзейнасьць як у Нямеччыне, гэтак і ўва ўсіх частках сьвету.

У сувязі з гэтым IPO яшчэ раз зьвяртае ўвагу, што 15 кастрычніка сёлета мінае апошні тэрмін распачацьця дакумэнтацыі тымі, якія хочаць выэміграваць у ЗША у рамах амэрыканскага эміграцыйнага закону.

Як ведама, тэрмін важнасьці гэтага закону канчаецца з днём 31 сьнежаня сёлета. Апошняя стадыя эміграцыйных фармальнасьцяў, што абыймае дасьледваньне ДП камісыі, праверку палітычную й паліцыйную, трывае звычайна ад 10 да 15 тыдняў. Таму тыя асобы, што распачнуць эміграцыйныя фармальнасьці пасьля 15 кастрычніка, павінны лічыцца з тым, што перад днём 31 сьнежаня не атрымаюць візы й ня змогуць тады выехаць на кошт IPO.

ЛІКВІДАЦЫЯ ЛЯГЕРАЎ

Ужо абвешчаны плян ліквідацыі паасобных лягераў ДП на тэрыторыі амэрыканскай зоны Нямеччыны.

Найдаўжэй, бо да канца сьнежаня, будуць існаваць два эміграцыйныя лягеры: **у Людвігзбургу і ў Мюнхэне**, першы на 3.500 асобаў, а другі на 6.330. Да таго самага тэрміну астануцца яшчэ лягеры для чакаючых на транспарт — **у Ерэмэн-Грон** на 5.064 асобы і нядаўна збудаваны цераз IPO лягер **у Лесум** (пад Брэмэнам) на 4.000 чалавек.

Апрача гэтага будуць існаваць да канца сьнежаня **агульная бальніца IPO ў Мюнхэне** на 575 чалавек і **бальніца для дзяцей ДП у Мюнхэне** на 140 чал.

30 верасьня сёлета будуць зьліквідаваныя: бальніца для хранічна хворых ДП у **Вэрысгофэн** і аўтамабільнае дэпо ў **Бал Айблінгу.** У кастрычніку адбудзецца ліквідацыя эміграцыйнага лягеру Грысгайм і ціраўскага сіраціцца ў **Бал Айблінгу.**

Часовы лягер для старцаў ДП у **Нойбургу** з прычыны новых заяваў будзе павялічаны й перададзены пад нямецкую адміністрацыю.

Не павінна быць аніводнага працуючага або іншым спосабам зарабляючага беларуса, які-б чытаў «Бацькаўшчыну» задарма! Таксама не павінна быць аніводнага сьвядомага беларуса, які-б яе ня чытаў зусім!

Будзе створаны міжнародны Унівэрсытэт

У амэрыканскай прэсе паявіўся камунікат пра стварэньне міжнароднага ўнівэрсытэту Вольнай Эўропы на выгнаньні пад апекаю Нацыянальнага Камітэту Вольнай Эўропы.

«Заданьнем новага ўнівэрсытэту — гаворыцца ў камунікаце — будзе ўможлівіць маладым уцекачом з паза зялезнай заслоны прадаўжаць свае студыі ў Францыі й на ўнівэрсытэтах іншых краінаў, перарваныя ў выніку бальшавіцкай інвазыі ў іхных бацькаўшчынах. Прадметам студыяў будзе таксама мова, гісторыя й асноўныя праблемы акупаваных краёў». Новы ўнівэрсытэт будзе памяшчацца недалёка Штрасбурга ў Францыі. У першым акадэмічным годзе будзе там толькі каля ста студэнтаў. Рэгістрацыйнае бюро будзе знаходзіцца ў Парыжы, дзе група амэрыканскіх і францускіх выхавальнікаў будзе праводзіць выбар студэнтаў і прызначаць ім стыпэндыі.

Падставай дзейнасьці ўнівэрсытэту будуць фонды, прызначаны Камітэтам Вольнай Эўропы. Адміністрацыйную й фінансавую кантролю над унівэрсытэтам будзе праводзіць спэцыяльнае бюро ў Нью Ёрку.

Успомнены ўнівэрсытэт прызначаны толькі для выхаджэнцаў з сатэлітных краінаў паза зялезнай заслонай, затое мае быць ён зачыненым для ўцекачоў з Савецкага Саюзу. Дык і тут, як і ў многіх іншых выпадках, праявіўся дзіўны пагляд, што краіны, уходзячыя ў склад Савецкага Саюзу, нікога не павінны цікавіць

Да усіх Беларускіх Выдавецтваў

Дырэкцыя Беларускага Архіву у Нью-Ерку зварочваецца да усіх Беларускіх Выдавецтваў з гарачым заклікам прысылаць у Беларускі Архіў эгзэмпляры усіх былых і цяперашніх сваіх выданьняў на адрас:

Mr. Anton Sukielajc, 6 Vondervoort Place
Brooklyn 6, New York, USA.

Дзеля таго, што Беларускі Архіў мае наўвеце забясьпечыць беларускімі выданьнямі галоўныя бібліятэкі Амэрыкі (ЗША, Канады, Аргентыны, Бразыліі) і Эўропы (Ангельшчыны, Францыі, Італіі, Гішпаніі, Нямеччыны й інш.), ды колькі бібліятэкаў будучай незалежнай Беларусі, просім прысылаць па 12 эгз. кажнага выданьня або кажнага нумару часапісу. Прысылаючы свае выданьні у Беларускі Архіў, а за яго пасярэдніцтвам у галоўныя бібліятэкі сьвету, Вы пашыраеце веду пра свой народ і захаваеце свае выданьні на будучы час, калі яны стануць дарагім жаралом для гісторыі Беларускага Народу.

Дырэктар Беларускага Архіву у Нью-Ерку.
Антон Шукелайць

ПРАДСТАЎНІЦТВЫ «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ» ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ:

1. **У Бэльгіі:**
 Mr. Karas Leonid, 8, Place Hoover, Louvain, Belgique.
2. **У Ангельшчыне:**
 The Whiteruthenian Editorial Foundation 52, Penn Road, London, N. 7. England.
3. **У Францыі:**
 Mr. Symaniec Vladimir, 15, rue du Ltn. Boncour, Neuilly s/Seine, France.
4. **У ЗША:**
 Mr. B. Danilovich, 222 Suydam St. New Brunsvick N. J. U. S. A.
5. **У Канадзе:**
 Mr. Joseph Corny, 270 Clinton Str. Toronto, Ont., Canada.
6. **У Аргентыне:**
 Asociacion Bielorusa en la Argentina calle Coronel Sayos 2981, 4 de Junio prov. Buenos Aires. Argentina.
7. **У Аўстраліі:**
 Mr. Jackievic Donat. 60 Fisher Street. East Brisbane, Q-ld, Australia.
8. **У Вэнэцуэлі:**
 Dudzickj Vladimir, Crucesita a San Miquel 74, Caracas, Venezuela.
9. **У Новай Зэляндыі:**
 Mr. Karanieuskj Marjan, Burns Izonse, Mosgiel, New Zeeland.

Непасрэдна з гэтых прадстаўніцтваў просім сурэдзічаў выпісваць «Бацькаўшчыну» і там-жа разьлічвацца за газэту.

ЦАНА «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ» ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ

1.	ЗША	15 цэнтаў
2.	Канада	15 цэнтаў
3.	Вялікабрытанія	1 шылінг
4.	Францыя	40 франкаў
5.	Аўстралія	1 шылінг
6.	Аргентына	2 пэзо.
7.	Бэльгія	5 франкаў

Ува усіх іншых краінах раўнавартасьць 15 цэнтаў ЗША за 1 эгзэмпляр.

З прычыны дэвізовых абмежаваньняў у Нямеччыне грошы за «Бацькаўшчыну» з усіх краінаў паза Нямеччынай просім перасылаць на наступны адрас:

Mr. Jan Zaprudnik,
8, Place Hoover, Louvain, Belgique.

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчамі або ініцыяламі аўтараў, могуць выражаць думкі, зь якімі Рэдакцыя не згаджаецца.